संयुक्त राष्ट्र संघीय महिला विरुद्धको भेदभाव उन्मूलन समिति (CEDAW–सिड) ले नेपालको सातौं आवधिक प्रतिवेदन (२०८१) माथि दिएको

निष्कर्ष टिप्पणी (CEDAW/C/NPL/CO/7) र सुझावहरुको कार्यन्वयनको लागि

राष्ट्रिय मार्गचित्र

(बि.स. २०८२- २०८५)

DRAFT

नेपाल सरकार

महिला, बालवालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय

सिंहदरबार, काठमाडौं

२०८२

मंत्रालय को सन्देश (पेज १–२)– –पछि भर्नेगरी)

DRAFT

बिषयसुची

१. पृष्ठभुमि ४

२. मार्गचित्र निर्माण प्रक्रिया ७

३. मार्गचित्र ९

४. कार्यन्वयनका लागि संस्थागत ब्यबस्था ११७

५. अनुगमन तथा मुल्यांकन सम्बन्धी व्यबस्था ११९

६. मार्गचित्र कार्यान्वयनका लागि स्रोत पहिचान र परिचालन १२३

७. आगामि प्रतिवेदनको तयारी र प्रक्रिया १२५

८. मार्गचित्र कार्यान्वयनमा समन्वय र सहकार्य १२६

९. कार्यन्वयनको चुनौती, जोखिम र न्युनिकरण १२९

पारिभाषिक शब्दावली

DRAFT

१. पृष्ठभुमि

(क) महिलाविरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव उन्मूलन सम्बन्धी महासन्धिको परिचय

महिलाविरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव उन्मूलन सम्बन्धी महासन्धि (CEDAW) सन् १९७९ मा संयुक्त राष्ट्रसंघद्वारा स्वीकृत एक अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि हो, जसले महिलाहरूको कानुनी, सामाजिक, सांस्कृतिक, आर्थिक र राजनीतिक अधिकार सुनिश्चित गर्दै लैङ्गिक समानताको प्रवद्र्धन गर्दछ । नेपालले यो सन्धिलाई ५ चैत्र २०४८ मा विना कुनै आरक्षण अनुमोदन गरेको थियो र असार १,२०६४ मा यसको ऐच्छिक प्रोटोकललाई पनि स्वीकार गरेको थियो । यो सन्धिले नेपाललाई लैङ्गिक समानता सुनिश्चित गर्न र महिलाविरुद्ध भेदभाव अन्त्य गर्न कानुनी र नीतिगत ढाँचा स्थापित गर्न बाध्यकारी दायित्व प्रदान गरेको छ । यस महासन्धिका सबै पक्ष राष्ट्रहरूले महासन्धिको व्यवस्थाहरूको कार्यान्वयनको सम्बन्धमा व्यवस्थापकीय, न्यायिक, प्रशासकीय एवं अन्य उपायहरू अवलम्बन गरी समानताको सिद्धान्त अवलम्बन गर्ने, सबै विभेदकारी कानूनहरू खारेज गर्ने लगायत विशेषगरी महिला भित्रका सीमान्तकृत वर्गहरूलाई विशेष अवसरहरू प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउने दायित्व रहन्छ ।

नेपालको संविधानले लैङ्गिक समानता र भेदभाव विरुद्दको अधिकारलाई मौलिक हकको रूपमा स्विकार गरेको छ । यसका साथै नेपालले विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धिहरुलाई अनुमोदन गरेको छ । यसैगरी सन् १९९५ मा बेइजिङ प्लेटफर्म फर एक्शन (BPf A) मा प्रतिबद्धता जनाएर महिला सशक्तीकरण र लैङ्गिक समानताको लागि निरन्तर पहल गरिरहने आधार तयार गरेको छ । यसको कार्यन्वयनका लागि नेपाल सरकारले कार्ययोजना समेत निर्माण गरी कार्यान्वयन गरेको गरिरहेको छ । यद्यपि, नेपालको सामाजिक, सांस्कृतिक, राजनीतिक तथा लामो समयदेखिको लैगिंक संरचनाहरुले गर्दा यसको पूर्ण कार्यान्वयनमा अझै चुनौतीहरू रहेका छन र नेपालले त्यस्ता चुनौतीहरुको सामाना गर्न यस क्षेत्रमा स्पष्ट योजना र मार्गचित्र सहितको पहलकदमी लिन जरुरी ठानिएको छ ।

(ख) मार्गचित्रको उद्देश्य

संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय महिला विरुद्ध भेदभाव उन्मूलन गर्ने समितिले नेपालले बुझाएको सातौ आवधिक प्रतिवेदनमाथि दिएको निष्कर्ष टिप्पणी तथा सुझावहरूको कार्यान्वयन गर्न स्पष्ट मार्गचित्र तयार गर्नु यसको मुख्य उद्देश्य हो । यसले ती सिफारिसहरूलाई स्पष्ट कार्यक्रम, समयसीमा, जवाफदेही निकायहरू र स्रोत परिचालन सहित कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्दछ ।

- सातौं आवधिक प्रतिवेदनमा प्राप्त भएका सिफारिसहरूको रणनीतिक कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्नु ।
- सिड समितीले लैङ्गिक समानता सुनिश्चित गर्न औंल्याएका सिफारिसहरुको कार्यान्वयनका लागि सबै तहमा संरचनागत, कानुनी, प्रशासनिक तथा सामाजिक रूपान्तरणलाई सघाउ पुरयाउने स्पष्ट खाका बनाउनु ।

- सिफारिसहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि सुनिश्चित गरिएका क्रियाकलापहरुको कार्यान्वउनका लागि आर्थिक स्रोतको सुनिश्चितता गर्नु ।
- सिड सिफारिसहरुको कार्यान्वयनमा नागरिक समाज, महिला संगठन र वञ्चित समुदायहरूको सहभागिता सुनिश्चित गर्नु ।
- सिड कार्यान्वयनका लागि तहगत सरकार, विभिन्न मन्त्रालय, निकायहरु विच समन्वयको सुदृढिकरण गरी स्पष्ट जिम्मेवारी, समयावधि र प्रगतीका सुचकहरु निर्धारण गर्नु ।
- आगामी प्रतिवेदन मस्यौदाको तयारी र प्रकृयालाई सहयोग पुर्याउनु

(ग) नेपालले सिड समितिमा पेश गरेका प्रतिवेदनहरु

नेपालले महिला महासन्धिलाई अनुमोदन गरेपछि, प्रत्येक चार वर्षमा सिड समितिलाई आवधिक प्रतिवेदन पेश गर्ने दायित्व रहेको छ । नेपाल सरकारले हाल सम्म प्रारम्भिक प्रतिवेदन (१९९४), दोस्रो र तेश्रो संयुक्त आवधिक प्रतिवेदन (१९९९), चौथो र पाँचौ संयुक्त प्रतिवेदन (२०११), छैटौं प्रतिवेदन (२०१८) र सातौं प्रतिवेदन २०२२ मा समितिमा पेश गरिसकेको छ ।

नेपालले पहिलो प्रारम्भिक प्रतिवेदन सन् १९९४ मा तत्कालिन मुख्य सचिव तिर्थमान शाक्य नेतृत्वको प्रतिनीधिमण्डलले पेश गरेको थियो । यो प्रतिवेदन माथी समितिले सुझावहरु प्रस्तुत गर्दै लैङ्गिक हिंसाविरुद्ध विशिष्ट कानुनको अभाव रहेको र समाजमा विद्यमान छाउपडी लगायत अन्य सांस्कृतिक प्रथाहरूलाई सम्बोधन गर्न सुझाव दिएको थियो । त्यसैगरी दोस्रो र तेस्रो आवधिक प्रतिवेदन सन् १९९९ मा तत्कालिन महिला, बालबालिका तथा समाजकल्याण राज्यमन्त्री श्री रेणु कुमारी यादवको नेतृत्वमा पेश गरिएको थियो । यो प्रतिवेदनमा समितिले हिंसाको तथ्याङ्कको अभाव, कमजोर कानुन कार्यान्वयन र द्वन्द्वको प्रभावप्रति लगायतका विषयहरुमा चिन्ता व्यक्त गरेको थियो । यसका लागि कानुनी संरक्षण र द्वन्द्व—सम्बन्धी हिंसालाई सम्बोधन गर्न सुझाव दिइएको थियो । चौथो र पाँचौ संयुक्त प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्दा प्रतिनिधिमण्डल प्रमुख ज्ञानचन्द्र आचार्य, संयुक्त राष्ट्रसंघमा नेपालका स्थायी प्रतिनिधि हुनुहुन्थ्यो । यो प्रतिवेदन माथी समितिले भेदभाव विरुद्ध कानुनी प्रावधान ल्याउन, सामाजिक जागरूकता अभियान संचालन गर्न र मानव बेचबिखन, नागरिकताविहीनता, र शिक्षा—स्वास्थ्यमा महिलाको पहुँचलाई प्राथमिकता दिन सुझाव दिएको थियो ।

त्यसैगरी छैटौं प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्दा प्रतिनिधिमण्डल प्रमुखमा महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्री थम माया थापामगरको हुनुहुन्थ्यो । यसमा समितिले टिप्पणी गर्दै संस्थागत भेदभाव, कमजोर कानुन कार्यान्वयन, र हिंसाको तथ्याङ्कको आवश्यकता प्रति चिन्ता व्यक्त गरेको थियो । सन् २०२२ मा पेश गरिएको सातौं प्रतिवेदनको प्रतिनीधिमण्डलका नेतृत्वकर्ता प्रमुख महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्री नवल किशोर साह सुडी हुनुहुन्थ्यो । यो प्रतिवेदनमा समितिले सुझावहरु प्रस्तुत गर्दै गर्भपतनको अधिकारको सुनिश्चितताको अभाव, लैङ्गिक

DRAFT

उत्तरदायी बजेटको अभाव र बालविवाहविरुद्ध कमजोर कानुन कार्यान्वयनको सन्दभ उठाएको छ । यस प्रतिवेदनमा समितिले टिप्पणी गर्दै नागरिकताविहीनताको, गर्भपतनको अपराधीकरणको खारेजि र महिलाको आर्थिक सशक्तीकरणलाई प्राथमिकता दिन सुझाव दिएको छ ।

यी सुझावहरूमध्ये प्राथमिकताको आधारमा सुझावहरूलाई छनौट गरेर करिव ४२ वटा सुझावहरूको कार्यान्वयनका लागी मार्गचित्र निर्माण गर्ने र यसका सबै सरोकारवालाहरुलाई जिम्मेवारी सहित निश्चित समयसिमा भित्र उपलब्धिहरु प्राप्त गरिसक्ने स्पष्ट मार्गदर्शन सहितको कार्ययोजना निर्माण गरिएको छ ।

(घ) छैटौं आवधिक प्रतिवेदनको सिफारिसहरूको कार्यान्वयन स्थिति

नेपालले सन् २०१८ मा सिड समितिमा छैटौं आवधिक प्रतिवेदन पेश गरेको थियो । सिड समितिले नोभेम्बर १४, २०१८ मा उक्त प्रतिवेदनमाथी निश्कर्ष टिप्पणीहरू जारी गरेको थियो,जसमा लैङ्गिक समानता प्रवद्र्धन र महिलाविरुद्ध भेदभाव उन्मूलनका लागि ५० भन्दा बढी सिफारिसहरू समावेश थिए ।

सिड समितिले नेपाललाई भेदभावपूर्ण कानुनहरू संशोधन गर्न,विशेष गरी नागरिकता कानुन, वैवाहिक सम्पत्ति, उत्तराधिकारसम्बन्धी भेदभावपूर्ण प्रावधानहरू हटाउन, लैङ्गिक समानताको परिभाषालाई संविधानमा स्पष्ट गर्न, सिडका प्रावधानहरुलाई राष्ट्रिय कानुनमा समावेश गर्न, राजनीतिक जीवनमा महिला सहभागिता बढाउन, महिलाको कानुनी न्यायमा पहुँच अभिवृद्दि गर्न, लैङ्गिक हिंसा, घरेलु हिंसा, कार्यस्थलमा उत्पीडन सम्बन्धी कानुनहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न, महिलाको शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारीमा पहुँच सुनिश्चित गर्न, दलित, आदिवासी, ग्रामीण, अपांगता भएका, यौनिक अल्पसख्यक महिलाहरू प्रति विशेष ध्यान दिन, विदेशी रोजगारमा जाने महिलाको सुरक्षा तथा मानव बेचबिखन विरुद्ध प्रभावकारी संयन्त्र निर्माण गर्न जोड दिएको थियो ।

नेपालले सिड समितिका उपरोक्त सुझावहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा प्रतिवद्दता व्यक्त गर्दै त्यसका लागि आवश्यक कदमहरु चाल्दै आएको छ । नेपालको संविधानले लैङ्गिक आधारमा भेदभाव निषेध गरेको छ, महिला सहभागिता, महिलाको शसक्तिकरणमा जोड दिएको छ । नेपालको संविधानले स्थानीय तहमा कम्तीमा ३३% महिला प्रतिनिधित्व अनिवार्य गरेको छ । हाल स्थानीय तहमा ४०% भन्दा बढी महिला निर्वाचित भएका छन् । यद्यपि मन्त्रीपरिषद्, कूटनीति, र उच्च प्रशासनिक तहमा महिला प्रतिनिधित्व अझै न्यून छ । प्रजनन स्वास्थ्य सेवामा महिलाको पहुँच वृद्धि भएको छ । जातिय भेदभाव र छुवाछूत विरुद्द कानुनहरुको कार्यान्वयनलाई बलियो बनाइएको छ, जसले दलित महिलाहरूको अधिकार संरक्षणमा योगदान पुर्‍याएको छ । यद्यपि वैवाहिक सम्पत्ति र उत्तराधिकारमा कानुनी समानता भए पनि सांस्कृतिक र पितृसत्तात्मक मान्यताहरूले ति कानुनहरुको कार्यान्वयनमा बाधा पुगेको छ । समाजमा व्याप्त हानीकारक अभ्यासहरु सम्बोधन गर्न स्थानीय तहमा जागरूकता अभियानहरू सञ्चालित गरिएका छन । बालविवाहविरुद्धको कानुन कार्यान्वयनमा जोड दिइएको छ, र मानव बेचबिखनविरुद्धको राष्ट्रिय कार्ययोजना कार्यान्वयनमा रहेको छ । यद्यपि पीडितहरूको न्यायको सुनिश्चितता गर्न, न्यायमा उनिहरुको पहुँचलाई पुर्ण सुनिश्चित गर्न अहिले पनि चुनौतिहरु रहेका छन । हाल बालिकाहरुको साक्षरता दरमा सुधार भएको छ र

DRAFT

बालिकाहरूको लागि छात्रवृत्ति कार्यक्रमहरू विस्तार गरिएको छ । तरपनि दलित र ग्रामीण क्षेत्रका बालिकाहरूको स्कूल छोड्ने दर उच्च रहेको छ । शिक्षाको गुणस्तरमा असमानता कायम छ । महिला लक्षित सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमहरू संचालनमा रहेका छन । राष्ट्रपति महिला उत्थान कार्यक्रमले सीमान्तकृत महिलाहरूलाई नेतृत्व प्रशिक्षण प्रदान गरेको छ । तरुपनि तथ्याँक सङ्कलन र प्रभाव मूल्याङ्कनको अभावले नीति कार्यान्वयनमा कठिनाइ भएको छ । सिड समितिले समेत डाटा सङ्कलन र अनुगमन प्रणालीको कमजोरीले प्रभावकारी नीति कार्यान्वयनमा बाधा पुगेको औंल्याएको थियो ।

विभिन्न अध्ययनहरुले नेपालले सिडको छैटौं आवधिक प्रतिवेदनको सिफारिसहरू कार्यान्वयनमा उल्लेखनीय प्रगति गरेको देखाएको छ । यद्यपि पितृसत्तात्मक सांस्कृतिक तथा सामाजिक मुल्य मान्यताहरू, लैगिंक संरचना, स्थानीय तहसम्म नीति तथा कानुनहरुले सुनिश्चित गरेका कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयनमा कमी, तथ्याँक सङ्कलनको अभावले सिडका सिरफारिसहरुको पुर्ण कार्यान्वयनमा अझै चुनौतीहरू कायमै छन् ।

यस मार्गचित्रले नेपालले विगतमा पेश गरेका प्रतिवेदनहरुको कार्यान्वयनको अनुभवको आधारमा यस सातौ प्रतिवेदनको छिटो छरीतो कार्यान्वयन गर्न, कार्यान्वयनका प्राथमिकता निर्धारण गर्न तथा कार्यान्वयन गर्ने निकायहरुको जिम्मेवारी पहिचान गर्न र स्रोतहरुको ब्यवस्थापन गरी सिड समितिले दिएका निश्कर्ष सुझावहरुको कार्यान्वयन गर्न स्पष्ट मार्गनिर्देश गर्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

२. मार्गचित्र निर्माण प्रक्रिया

पछि थप गर्ने

DRAFT

३. मार्गचित्र

महासन्धिको [1] धारा १ -महिला बिरूद्दको भेदभाव							
निश्कर्ष सुझावको अनुच्छेद नं	*समितिको सुझाव (छानिएकामात्र)*[2]*	*क्रियाकलाप*	*जिम्मेवार निकाय*	*सहयोगी निकाय*	*सुचक*	*सूचनाको स्रोत (मापन माध्यम)*	*समयसिमा (वि.सं)*
११(क)	सार्वजनिक र निजी क्षेत्रहरूमा हुने प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष विभेद तथा अन्तरवर्गिय विभेदका सबै प्रकारहरूलाई पहिचान गरी संसोधन गर्ने ।	१. विधमान कानूनमा रहेका महिला विरुद्दका विभेदपूर्ण प्रावधानहरु पहिचान गर्न अध्ययन गर्ने	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	सम्बन्धित मन्त्रालय, राष्ट्रिय महिला आयोग, नेपाल कानुन आयोग, गैरसरकारी संस्था	अध्ययन भएको हुने	तयार अध्ययन प्रतिवेदन	२०८३
		२. पहिचान गरिएका विभेदपूर्ण कानुनको संशोधन गर्ने ।	कानुन, न्याय तथा संसदिय मामिला मन्त्रालय	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको	विधेयक संसोधन मस्यौदा तयार भएको हुने	विधेयक मस्यौदा प्रति()	२०८३

[1] महिला विरुद्धका सबै प्रकारका भेदभाव उन्मूलन सम्बन्धी महासन्धि (१९७९) https://lawcommission.gov.np/content/१२३६६/१२३६६-convention-on-the-elimination/

[2] *समितिले नेपाल सरकारलाई दिएका करिब ८२ निस्कर्ष टिप्पणी सुझाव मध्ये, प्राबिधिक समितिले बिष्लेशण गरी ४५ जति सिफारिसमात्र मार्गचित्रमा समावेश गरिएको छ।

				कार्यालय, राष्ट्रिय महिला आयोग, महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय			
११ (ख)	उमेर, जातीयता, अपाङ्गता र सामाजिक—आर्थिक अवस्थाका आधारमा खण्डीकृत गरी महिला विरुद्धको भेदभावसम्बन्धी तथ्याङ्क सङ्कलन गर्न एक समग्र प्रणाली स्थापना गर्ने।	१. महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय अन्तर्गत रहेको SIMS (Social Information Managment System) प्रणालीमा महिला विरुद्धको भेदभावसम्बन्धी खण्डीकृत तथ्याङ्क संकलन गर्ने व्यवस्था थप गर्ने	महिला,बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	गृह मन्त्रालय, केन्द्रिय तथ्याङ्क क कार्यालय	बिधमान सिम्स (SIMS) प्रणालीमा भेदभावसम्बन्धी थप तथ्यांक प्रबिष्ट	अध्याबधिक सिम्स (SIMS) प्रणालीमा महिला विरुद्धको भेदभावसम्बन्धी तथ्याङ्क थप (वेबपेज डाटा)	२०८३

		२.SIMS प्रणालीका बारेमा स्थानीय तहलाई तथ्याँक प्रविष्ट (डाटा ईन्ट्री) तथा प्रयोग सम्बन्धमा क्षमता विकास तथा अभिमुखीकरण गर्ने ।	महिला,बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, स्थानिय तह	१.स्थानिय तहमा संचालित अभिंमुखिकरण र सहभागी संख्या, २.SIMS तथ्याँक प्रविष्ट (डाटा ईन्ट्री) गरी(अध्याबधिक गर्ने स्थानिय तह संख्या	१. तालिम प्रतिबेदन २. थप डाटा ईन्ट्री अध्याबधिक रिपोर्ट (मासिक)	निरन्तर
१३ (क)	ग्रामीण तथा सीमान्तकृत महिलाहरुले निशुल्क कानुनी सहायता प्राप्त गर्ने कुरा सुनिचित गर्न कानुनी सहायता सम्बन्धी	१. ग्रामीण तथा सीमान्तकृत महिलाहरुले निशुल्क कानुनी सहायता प्राप्त गर्ने कुरा सुनिचित गर्न कानुनी सहायता सम्बन्धी ऐन,२०५४ मा संसोधन गर्ने वा नयाँ ऐन तर्जुमा गर्ने ।	कानुन, न्याय तथा संसदिय मामिला मन्त्रालय	महान्याधिवक्ताको कार्यालय नेपाल बार एशोसियशन, सर्वोच्च अदालत, न्यायीक समिति	संसोधन प्रस्ताब तयार भएको हुने	संसोधन मस्यौदाको प्रति	२०८३

	ऐन,२०५४ मा संसोधन गर्ने वा नयाँ ऐन तर्जुमा गर्ने ।						
		२. दुर्गम क्षेत्रमा निःशुल्क कानूनी सहायता कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	कानुन, न्याय तथा संसदिय मामिला मन्त्रालय	महान्याधिवक्ताको कार्यालय, केन्द्रिय तथा जिल्ला कानुनी सहायता समिति, नेपाल बार एशोसियसन, राष्ट्रिय÷न्यायिक समिति अन्तराष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरू	१. दुर्गममा संचालित निःशुल्क कानूनी सहायता कार्यक्रम संख्या र लाभांन्वित संख्या खन्डीकृत (तथ्याङ्क बार्षिक(	बार्षिक प्रतिबेदन	निरन्तर
		३. जिल्ला कानुनी सहायता समितिको पदाधिकारी र आवद्ध कानुन ब्यवसायीलाई लाई महिला अधिकार, क्षमता विकास सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।	कानुन, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	केन्द्रीय कानुनी सहायता समिति, जिल्ला कानुनी सहायता समिति, महान्यायधिवक्ताक	क्षमता विकास कार्यक्रममा सहभागी संख्या	प्रतिबेदन	निरन्तर

DRAFT

				ो कार्यालय, बार एशोसियसन			
१३ (ख)	महिला अधिकार सुनिश्चित गर्न उपलब्ध रहेका उपचार बारे विशेषतः आदिवासी महिला र अपाङ्गता भएका महिलाद्वारा सामना गरिने अवरोधहरू सम्बोधन गर्न, स्थानिय भाषा तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुका लागि सचेतना कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	२. महिला अधिकारको बारेमा मातृ तथा स्थानीय भाषा र अपाङ्गता भएका व्यक्तिका लागि (जस्तै, सांकेतिक भाषा, ब्रेल लिपी, सरल चित्र) मा सचेतना अभियानहरू सञ्चालन गर्ने ।	महिला,बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय , राष्ट्रिय, अन्तराष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरू प्रदेश सरकार, स्थानीय तह, राष्ट्रिय अपाङ्ग महासंघ	१) संचालित सचेतना अभियान **संख्या र प्रकार** २) सचेतनाबाट पहुचं (रिच) गरिएका ब्यक्ति **प्रतिशत)** (खन्डीत डाटा- (अर्ध बर्षिक(।	अभियान प्रतिवेदन)तस्वीर/भिडियो(अभिलेख (पंहुच, सहभागिता बिवरण) स्थानिय तहको मुल्यांकन रिपोर्ट	२०८४
महासन्धीको धारा २ – राज्यको दायित्व							

निश्कर्ष सुझावको अनुच्छेद नं	*समितिको सुझाव (छानिएकामात्र)*	*क्रियाकलाप*	*जिम्मेवार निकाय*	*सहयोगी निकाय*	*सुचक*	*सूचनाको स्रोत (मापन माध्यम)*	*समयसिमा (वि.सं)*
१३ (ग)	न्यायपालिका र कानून कार्यान्वयन गर्ने निकायका अधिकारीहरूलाई महिलाका मानवअधिकार र लैङ्गिक संवेदनशील सोधपुछ तथा अनुसन्धान विधिबारे तालिम प्रदान गर्ने	१. अनुसन्धान तथा न्यायीक निरुपणमा महिलाका मानवअधिकार र लैङ्गिक संवेदनशीलता अवलम्बन गर्ने सम्बन्धमा प्रहरी, सरकारी वकिल, अदालतका कर्मचारी लाई तालिम तथा न्यायाधिशलाई अभिमुखिकरण गर्ने।	राष्ट्रिय न्यायीक प्रतिष्ठान, न्याय सेवा तालिम केन्द्र, राष्ट्रिय प्रहरी प्रशिक्षण प्रतिष्ठान	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय , कानून न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय सर्वोच्च अदालत, महान्यायधिवक्ताको कार्यालय, अन्तराष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरू	तालिम र अभिमुखिकरण संख्या र सहभागीको संख्या (खन्डिकृत तथ्यांक))	अभिमुखिकरण, र प्रशिक्षण प्रतिबदेन	निरन्तर
१५ (ख)	द्वन्द्व प्रभावित महिला÷	१. द्वन्द्व प्रभावित महिला, बालिका लागि उपयुक्त परिपुरण कार्यक्रम	बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानबिन	गृह मन्त्रालय	१. संचालित परिपुरण	१) सत्य निरूपण तथा	निरन्तर

	बालिकाहरूको लागि उपचार र परिपूरणको अधिकार सुनिश्चित गर्ने	संचालन गर्ने, (चिकित्सा, मनोसामाजिक, आर्थिक सहयोग, रोजगारीमूलक कार्यक्रम) सन्चालन गर्ने ।	आयोग÷सत्य निरुपण तथा मेलमिलाप आयोग	अर्थ मन्त्रालय, कानून न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय, सङघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय लगायत सम्बन्धीत अन्य मन्त्रालयहरु, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह, सं.रा.सं नियोग राष्ट्रिय, अन्तराष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरू,	कार्यक्रम संख्या र लाभांन्वित संख्या	मेलमिलाप आयोर र बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानबिन आयोगको वार्षिक प्रतिबेदनहरू (वेबपेज)	
		२.घरेलु हिंसा र लैंगिक हिंसाबाट पीडित सीमान्तकृत महिलाको सुरक्षाका लागि द्रुत प्रतिकार्य टोली	गृह मन्त्रालय	अर्थ मन्त्रालय लगायत सम्बन्धीत अन्य मन्त्रालयहरु,	१. गठित द्रुत प्रतिकार्य टोली (Rapid Response	१. द्रुत टोली गठन निर्णय वा स्विकृत मापदन्ड र	निरन्तर

DRAFT

		(Rapid Response Team) गठन गर्ने ।		प्रदेश सरकार, स्थानीय तह, राष्ट्रिय, अन्तराष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरू, सं.रा.सं नियोग	Team) को संख्या (स्थानिय तहगत) २. प्रतिकार्यको सेवा र सुरक्षा पाएका पिडित महिलाको संख्या र सेवा प्रकार (मासिक)	टोली क्रियाशिल (सुची) २.प्रतिकार्य बाट लाभान्वित महिलाको सुची– (जिम्मेवार निकायको प्रतिवेदन)	
१५ (ग)	महिला, शान्ति तथा सुरक्षासँग सम्बन्धीत सबै प्रक्रियाहरूमा महिलाको अर्थपूर्ण र समावेशी सहभागिता सुनिश्चित गर्ने।	१. संयुक्त राष्ट्र संध सुरक्षा परिषदको प्रस्ताव नं. १३२५ र १८२० कार्यान्वयन सम्बन्धी दोस्रो राष्ट्रिय कार्ययोजनाको प्रभावकारिता मूल्याङ्कन, समिक्षा गर्ने ।	गृह मन्त्रालय	महिला,बालबालिक ा तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय, प्रदेश स्थानीय तह,, , द्वन्द्व पीडित महिलाहरुको सञ्जाल	१.दोस्रो राष्ट्रिय कार्ययोजनाको प्रभावकारिता मूल्याङ्कन सम्पन्न।	मूल्याङ्कन, समिक्षा प्रतिबेदन	२०८३

		२. द्वन्द्व पीडित तथा प्रभावित महिलाको नेतृत्व तथा क्षमता विकास लक्षित कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	गृह मन्त्रालय	महिला,बालबालिक ा तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय स्थानीय तह द्वन्द्व पीडित महिलाहरुको सञ्जाल	संचालित क्षमता विकास कार्यक्रम संख्या र सहभागी (लाभान्वित संख्या)	जिम्मेवार निकायको प्रतिवेदन	निरन्तर
महासन्धिको धारा ३- महिला सशक्तिकरणको लागि संस्थागत संरचना							
निश्कर्ष सुझावक ो अनुच्छेद नं	*समितिको सुझाव (छानिएका**मात्र**)*	*क्रियाकलाप*	*जिम्मेवार निकाय*	*सहयोगी निकाय*	*सुचक*	*सूचनाको स्रोत (मापन माध्यम)*	*समयसिमा (वि.सं)*
१७ (क)	राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति तथा यसको राष्ट्रिय कार्ययोजनाको कार्यान्वयनका	१. राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि पर्याप्त वजेट विनियोजन वार्षिक रुपमा वृद्धि गर्दै लैजाने ।	महिला,बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	अर्थ मन्त्रालय	१.बजेटमा वृद्धि भएको हुने २. थप स्रोत उपलब्धता मानव),	१. वृद्धि भएको बिनियोजित बजेट प्रतिशत (बजेट)	निरन्तर

	लागि पर्याप्त मानवस्रोत, प्राविधिक तथा वित्तीय स्रोतहरूको व्यवस्था गर्नुपर्ने, साथै तिनको प्रभावको नियमित रूपमा अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने				प्राविधिक, वित्तीय(	२.उपलब्ध थप स्रोत बिबरण	
		३. राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागी लैगिंक सम्पर्क विन्दु (GFP) का लागि अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	महिला,बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	प्रदेश सरकार, राष्ट्रिय महिला आयोग, स्थानीय तह गैरसरकारी संस्था	१.संचालित अभिमुखीकरण कार्यक्रम संख्या, २.सहभागी GFP संख्या (निकायगत तघ्यांक)	अभिमुखीकरण कार्यक्रम प्रतिवेदन	निरन्तर
		४. राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति तथा कार्यान्वयन कार्ययोजनाको कार्यान्वयन स्थिथ्तको बार्षिक अनुगमन गरी सुझाव सहितको मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गर्ने ।	महिला,बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	राष्ट्रिय महिला आयोग, , संघीय संसदको सम्बन्धित समिति, सम्बन्धित मन्त्रालय तथा निकायहरु	सम्पन्न अनुगमन मुल्यांकनको प्रतिवेदन तयार	बार्षिक अनुगमन मूल्याङ्कन प्रतिवेदन	निरन्तर

DRAFT

महासन्धिको धारा ४- महिला सहभागिता (अस्थायी बिशेष उपाय)							
निश्कर्ष सुझावको अनुच्छेद नं	*समितिको सुझाव* (छानिएकामात्र)*	*क्रियाकलाप*	*जिम्मेवार निकाय*	*सहयोगी निकाय*	*सुचक*	*सूचनाको स्रोत (मापन माध्यम)*	*समयसिमा (वि.सं)*
२१ (क)	राजनीतिक तथा सार्वजनिक जीवनमा महिलाको प्रतिनिधित्वको लागि समानता कोटा, पहुँच र समर्थन कार्यक्रमहरू जस्ता अस्थायी विशेष उपायहरू लागू गर्नेस	१. राजनीतिक तथा सार्वजनिक जिवनमा महिला सहभागिता अभिवृद्दि गर्न एकिकृत निर्वाचन कानुनको संशोधन गर्ने ।	गृह मन्त्रालय	संघीय संसद, निर्वाचन आयोग, कानून न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय, अर्थ मन्त्रालय प्रधानमंत्री तथा मंत्रिपरिषदको कार्यालय सङघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	एकिकृत निर्वाचन विधयेकको मस्यौदा तयार	निर्वाचन कानुनको संसोधन	२०८३

२१ (ख)	अन्तरवर्गिय भेदभावको सामना गरिरहेका सबै महिला र बालिकाहरूका विशेष आवश्यकताहरूलाई पहिचान गरी ति उपायहरूको प्रभावकारिताको नियमित रूपमा मूल्याङ्कन गर्न संयन्त्रहरू स्थापना गर्ने	१. अन्तरविविधता (Intersecting) भेदभावको सामना गरिरहेका सबै महिला र बालिकाको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गरी विशेष आवश्यकताको पहिचान गर्न अध्ययन गर्ने ।	राष्ट्रिय योजना आयोग	राष्ट्रिय महिला आयोग प्रदेश सरकार स्थानीय तह, राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय . गैरसरकारी सस्थाहरु	सम्पन्न अध्ययन हुने	अध्ययन प्रतिवेदन	२०८३
		२. पहिचान गरिएका विशेष आवश्यकतालाई वार्षिक कार्यक्रममा समावेश गर्ने।	संघ, प्रदेश, स्थानीय तह	राष्ट्रिय महिला आयोग गैरसरकारी सस्थाहरु	संचालित छलफल कार्यक्रम संख्या स्थापित सयंत्र को क्षमता अभिबृद्दि कार्यक्रम संख्ञा	कार्यक्रम प्रतिवेदन	२०८३
महासन्धिको धारा ५- महिला माथि हुने हिंसा, लैंगिक भूमिका र यथास्थितिबाद, हानिकारक अभ्यास,							
निश्कर्ष सुझावको	*समितिको सुझाव (छानिएकामात्र)*	*क्रियाकलाप*	*जिम्मेवार निकाय*	*सहयोगी निकाय*	*सुचक*	*सूचनाको स्रोत (मापन माध्यम)*	*समयसिमा (वि.सं)*

अनुच्छेद नं							
२३ (क)	लैगिंक पुर्वाग्रही लिङ्ग —छनोट अभ्यास उन्मूलन गर्न राष्ट्रिय रणनीति कार्यान्वयन गर्ने, तथा हेल्पलाइनसहितको सेवा स्थापना गर्ने	१. लैगिंक पूर्वाग्रही लिङ्ग छनोट गर्ने अभ्यास विरुद्द समुदाय, धार्मिक अगुवा, शिक्षक तथा मिडियालाई लक्षित गरी सचेतना अभियान संचालन गर्ने ।	संघ, प्रदेश, स्थानीय तह	शिक्षा मन्त्रालय, सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय ,स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, राष्ट्रिय महिला आयोग राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी सस्थाहरु	संचालित सचेतना (माध्यम र प्रकार) संख्या । सहभागी, पहुंच (रिच) को समाबेसी तथ्यांक (मासिक) सं	सचेतना अभियान प्रतिबेदन)	निरन्तर
		२। लिङ पहिचान गरी गरिने गर्भपतन रोकथामका लागि - सेवाप्रदायकलाई अभिमुखीकरण गर्ने तथा कानूनको	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय महिला,बालबालिका	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय महिला,बालबालिक	अभिमुखीकरण कार्यक्रम संख्या अनुगमनको संख्या	वार्षिक प्रतिवेदन	निरन्तर

DRAFT

		प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि अनुगमन तथा नियमन गर्ने ।	तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय राष्ट्रिय महिला आयोग	ा तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय राष्ट्रिय महिला आयोग			
		३.लैगिंक पुर्वाग्रही लिङ्ग—छनोट गर्ने अभ्यास विरुद्द संचालीत कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयन स्थितिको मुल्यांकन र समिक्षा गर्ने	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय राष्ट्रिय महिला आयोग	गैरसरकारी सस्थाहरु,	तयार समिक्षा प्रतिवेदन ।	समिक्षा प्रतिवेदन (प्रति)।	निरन्तर
		४.लैङ्गिक हिंसा पीडितको लागि संचालित हेल्पलाइनहरुमा लैगिंक पुर्वाग्रही लिङ्ग—छनोट गर्ने अभ्यास विरुद्ध परामर्श सेवा थप गर्ने ।	राष्ट्रिय महिला आयोग	गैरसरकारी सस्थाहरु, निशुल्क हेल्पलाईन संचालक निकायहरु	१. हेल्प्लाईन (११४५) महिला.आयोग) मा थप परामर्श सेवा संचालन । २. सबैगरी हेल्पलाईनबाट प्रबाह थप सेवा पहुंच (संख्या- साप्ताहिक, मासिक)	हेल्पलाईनमा थप सेवाबाट लाभान्वित संख्या (मासिक तथ्यांक	

धारा ५ (क्रमशः) हानिकारक अभ्यासहरू							
निश्कर्ष सुझावको अनुच्छेद नं	*समितिको सुझाव (छानिएका**मात्र**)*	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सुचक	सूचनाको स्रोत *(मापन माध्यम)*	समयसिमा (वि.सं)
२५	छाउपडी, बालविवाह वा जबरजस्ती विवाह, जातीय भेदभाव, दाइजो, बहुविवाह र बोक्सीको आरोप लगायत हानिकारक अभ्यासहरूलाई निषेध गर्ने राष्ट्रिय कानूनलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने ।	१.हानिकारक अभ्यास विरुद्द समुदाय, धार्मिक अगुवाहरू, शिक्षक पुरुष सञ्चाल,, महिला समूह, बाल क्लब तथा मिडियालाई लक्षित गरी सचेतना अभियान संचालन गर्ने ।	संघ, प्रदेश,, स्थानीय तह	राष्ट्रिय महिला आयोग, नेपाल प्रहरी गैरसरकारी सस्थाहरु	१. संचालित सचेतना अभियान (माध्यम र प्रकार) संख्या २. सचेतना पहुंच (रिच) संख्या (समाबेशी तथ्यांक)	सचेतना अभियान प्रतिवेदन	निरन्तर

DRAFT

	हानिकारक अभ्यासहरूलाई निषेध गर्ने राष्ट्रिय कानूनलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने	३.हानिकारक अभ्यासबाट प्रभावितको संरक्षणका लागि अल्पकालिन सुरक्षा व्यवस्था (मनोसामाजिक परामर्श, भौतिक, आर्थिक० लगायतको व्यवस्था गर्ने।	महिला,बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय, पाठ्यक्रम विकाश केन्द्र	प्रदेश सरकार, स्थानीय तह			२०८३
		४. शैक्षिक पाठ्यक्रममा हुनसक्ने लैंगिक यथास्थास्थितिवादलाई पहिचान गरी परिमार्जन गर्नुपर्ने ।	शिक्षा मन्त्रालय,	पाठ्यक्रम विकाश केन्द्र प्रदेश सरकार, स्थानीय तह	यथास्थास्थितिवादी बिधमान सबै पाठ्यकमको पहिचान ददद २.पहिचान गरिएकापाठ्यक्रम परिमार्जन भएको हुने ।	, १. पहिचान अध्ययन प्रतिवेदन आ) परिमार्जित पाठ्यक्रम (सबै शैक्षिक तह गत-बिस्तृत बिबरण सुची) (बार्षिक प्रगति)	निरन्तर
		५. विधालयस्तरमा प्रत्येक हप्ताको कुनै एक दिन (जस्तै शुक्रबार) हानिकारक अभ्यासहरु विरुद्द सचेतना	शिक्षा मन्त्रालय	प्रदेश सरकार, स्थानीय तह	बिधालयमा संचालित अतिरिक्त	'शुक्रबारे सचेतना अभियान÷ को	निरन्तर

		अभिवृद्दि गर्न विद्यार्थीहरुको उमेर मुताबिक अतिरिक्त क्रियाकलापहरु संचालन गर्ने ।			क्रियाकलापहरु संख्या र सहभागी बिधार्थी संख्या (३ तहगत तथ्यांक)	प्रभावकारिता मुल्यांकन प्रतिवेदन	
	हानिकारक अभ्यासहरूलाई निषेध गर्ने राष्ट्रिय कानूनलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने	समाजमा हानीकारक अभ्यासहरु विरुद्द अन्त्य गर्नका लागी आवाज उठाउने वातावरण निर्माण सहित सामाजिक अभियान र सचेतनामुलक कार्यक्रम गर्ने ।	राष्ट्रिय महिला आयोग	स्थानिय तह , प्रदेश सरकार नेपाल प्रहरी गैरसरकारी सस्थाहरु जिल्ला कानुनी सहायता समिति	संचालित सामाजिक अभियान र सचेतनामुलक कार्यक्रम संख्या ।	जिम्मेवार निकायको प्रतिवेदन	
धारा ५ (क्रमशः) महिला विरुद्ध हुने लैंगिक हिंसा							
निश्कर्ष सुझावको अनुच्छेद नं	*समितिको सुझाव (छानिएकामात्र)*	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सुचक	सूचनाको स्रोत *(मापन माध्यम)*	समयसिमा (वि.सं)

२७ (क)	महिला र बालिका विरुद्ध हुने मनोवैज्ञानिक हिंसा, **प्रविधिको माध्यमबाट** हुने हिंसा लगायतका लैङ्गिक हिंसाका सबै स्वरूपहरूलाई अपराधीकरण गर्ने	१. महिला र बालिका विरुद्ध प्रविधिको माध्यमबाट हुने सबै प्रकारका लैङ्गिक हिंसाका स्वरूपहरूलाई सम्बोधन हुने गरी लैगिंक हिंसा विरुद्ध को एकीकृत छाता ऐनको सैद्धान्तिक अवधरणा स्वीकृत गर्ने	महिला,बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय,	प्रधानमंत्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, कानुन, न्याय तथा संसदिय मामिला मन्त्रालय, नेपाल कानुन आयोग	एकीकृत छाता ऐनको सैद्धान्तिक अवधारणा तयार	एकीकृत छाता ऐनको सैद्धान्तिक अवधरणा स्वीकृत (प्रति)।	२०८४
		२. लैगिंक हिंसा विरुद्दको एकीकृत छाता ऐनको मस्यौदा तयार गर्ने	महिला,बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, कानुन, न्याय तथा संसदिय मामिला मन्त्रालय, नेपाल कानुन आयोग	एकीकृत छाता ऐनको मस्यौदा (प्रस्ताव) तयार भएको हुने	छाता ऐनको मस्यौदा प्रस्ताव	२०८४
२७ ख)	नयाँ प्रविधिबाट हुने लैङ्गिक हिंसालाई रोकथाम	१. साइबर सुरक्षा तथा सामाजिक सञ्जालसम्बन्धी कानुनमा प्रविधिबाट हुने लैगिंकतामा आधारित हिंसालाई	सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि मन्त्रालय	महिला,बालबालिक ा तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय,	प्रविधिबाट हुने लैगिंक हिंसालाई सम्बोधन गर्ने	बिधयक मस्यौदा)- (नयां समाबेश	२०८३

	गर्न राष्ट्रिय नियामक प्रक्रियाहरूलाई सुदृढ पार्ने	सम्बोधन गर्न व्यवस्थाहरु समावेश गर्ने ।		कानुन, न्याय तथा संसदिय मामिला मन्त्रालय	व्यवस्थाहरु बिधयकमा समाविष्ट भएको हुने।	ब्यबस्था सहित) (प्रति)	
		२. किशोरी तथा बालिका केन्द्रित साइवर दुरुपयोग (Cyber attack) सुरक्षा को जोखिमबाट सुरक्षित रहन संघ, प्रदेश र स्थानीय तहसमेतको सहकार्यमा समुदायस्तरसम्म जनचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने।	संघ, प्रदेश, स्थानीय तह	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय , राष्ट्रिय महिला आयोग नेपाल प्रहरी, गैरसरकारी सस्थाहरु, संचार माध्यमहरु	१. संचालित लक्षित जनचेतना कार्यक्रम (प्रकार, माध्यम) संख्या। २. सहभागी पहुंच (रिच) संख्या (मासिक गणना)	१.जिम्मेवार निकायको प्रतिवेदन २. जनेतना (माध्यम र प्रकार अनुसार) रिच (Reached) गरेको बिबरण (तथ्यांक)	निरन्तर

DRAFT

		३. साइवर कसुरको प्रभावकारी अनुसन्धानका लागि नेपाल प्रहरीमा पुर्वाधार सहितको दक्ष जनशक्तिको ब्यवस्था गर्ने ।	गृह मन्त्रालय	नेपाल प्रहरी, सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय , अर्थ मन्त्रालय	१पुर्वाधार चुनौति र प्रभावकारिताको लेखाजोखा २., थप पुर्वाधार र थप दक्ष जनशक्ति ब्यवस्था भएको हुने	१. लेखाजोखा प्रतिवेदन २. जनशक्ति दरबन्दी थप निर्णय (प्रति) र नयां जनशक्ति परिचालन (विबरण)	२०८४
		४. साइवर कसुरको अनुसन्धानको क्रममा लैगिंक संबेदनसिलता अपनाउन नेपाल प्रहरीलाई अभिमुखीकरण कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।	गृह मन्त्रालय	नेपाल प्रहरी, सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय अर्थ मन्त्रलाय राष्ट्रिय महिला आयोग	संचालित अभिमुखीकरण कार्यक्रम संख्या ।	संचालित कार्यक्रम प्रतिवेदन	

		९. अस्पतालहरूमा भएका बिधमान एकद्वार संकट व्यबस्थापन केन्द्[3] (OCMC) लाई प्रभावकारी सञ्चलन गर्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय)प्राथमिक	जिल्ला प्रशासन कार्यालय स्थानिय तह, प्रदेश सरकार	९२ एकद्वार संकट व्यबस्थापन केन्द् (OCMCs) *मा समर्पित* केस व्यास्थापक (केस म्यानेजर) व्यबस्था भएको हुने	९२ OCMCs) *मा* केस व्यास्थापक (केस म्यानेजर) तोक्ने निर्णय र लागु (बिबरण	निरन्तर
२७ (घ)	यौन हिंसाका घटनाहरूको उजुरी गर्नको लागि हदम्याद खारेज गर्ने।	१. यौन हिंसाका घटनाहरूको उजुरी गर्ने सम्बन्धमा विद्यमान कानूनमा द्मा भएका व्यवस्थामा भएको हदम्याद सम्बन्धी अध्ययन गर्ने ।	कानुन, न्याय तथा संसदिय मामिला मन्त्रालय	महिला,बालबालिक ा तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय, बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानबिन आयोग, सत्य निरुपण तथा	हदम्याद सम्बन्धी बिधमान कानुनी व्यबस्था अध्ययन सम्पन्न	तयार अध्ययन प्रतिवेदन (सम्बन्धित निकायको वेबसाईट)	२०८३

[3] MoHP-DOHS_ OCMC Guidelines- https://tinyurl.com/yyyf9cy6

				मेलमिलाप आयोग, कानुन आयोग			
महासन्धिको धारा ६-महिला बेचबिखन र वेश्यावृत्तिको शोषण							
निश्कर्ष सुझावको अनुच्छेद नं	*समितिको सुझाव (छानिएका**मात्र**)*	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सुचक	सूचनाको स्रोत *(मापन माध्यम)*	समयसिमा (वि.सं)
२९ (क)	**(**मानव बेचबिखनको प्रोटोकल अनुसार मानव बेचबिखनको सबै स्वरूपहरूलाई अपराधीकरण गर्न मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार र ऐन (नियन्त्रण)	मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन को संसोधन गर्ने ।	कानुन, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय, कानुन, न्याय तथा मानवअधिकार समिति	१. ऐन संसोधन मस्यौदा प्रस्ताव तयार भएको हुने २.) कानुनको संसोधनभएक हुने	१कानुनको .संसोधन (संशोधित ऐन प्रति ((संघिय संसदको बेवपेज)प्रति(	२०८३

DRAFT

	सान्दर्भिक अन्य कानूनहरू राष्ट्रिय संशोधन गर्ने						
		२सान्दर्भिक राष्ट्रिय कानुनहरुलाई . मानव बेचबिखनको प्रोटोकल (पालेर्मो प्रोटोकल) अनुसार संसोधन मस्यौदा गर्ने	कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय, कानुन, न्याय तथा मानवअधिकार समिति	१. पालेर्मो अनुसार संसोधन गर्नुपर्ने सान्दर्भिक कानूनहरूको पहिचान (संख्या) २. संसोधन मस्यौदा प्रस्ताव तयार ।	१. संसोधन गर्नुपर्ने कानुन (सुची) २.संसोधन मस्यौदा (प्रती)	२०८३
२९ **(ग)**	मानव बेचबिखन . तथा ओसार प्रसार (नियेंत्रण (सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति र बेचबिखन	१मानव बेचबिखन .बिरुद्दको राष्ट्रिय नीति र राष्ट्रिय कार्ययोजना पारित गर्ने	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	सम्बन्धीत मन्त्रालयहरु	१. मस्यौदा राष्ट्रिय नीति र राष्ट्रिय कार्ययोजना	१. स्विकृत नीति (निर्णय पुस्तिका , मिति) .२ ((ि	२०८३-०२०८५

	सम्बन्धी राष्ट्रिय कार्ययोजना लाई तीव्रताका साथ स्वीकृति दिने;				स्वीकृत भएको हुने।	पारित राष्ट्रिय नीति र राष्ट्रिय कार्ययोजना (प्रति (वेबपेज)	
२९ (ङ)	महिलाको वस्तुकरण अब्जेक्टिफिकेसन) लाई (सम्बोधन गर्न र वेश्यावृत्तिको माग घटाउन पुरुष र किशोरहरूलाई लक्षित शैक्षिक र जागरण अभिवृद्धि- अभियानहरूलाई बनाउने सुदृढ,	१ पुरुष र .किशोरहरुलाई संलग्न गराइ महिलाको वस्तुकरण तथा यौन शोषणलाई संबोधन गर्न शैक्षिक र सामाजिक जागरणका अभियानहरु सञ्चालन गर्ने । २. विज्ञापन सम्बन्धी नीति तथा प्रेस काउन्सिलको आचार संहितामा महिलाको वस्तुकरणलाई निषेध गर्ने व्यवस्था समावेश गर्ने	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	शिक्षा मन्त्रालय	सञ्चालित जागरण अभियान संख्या, प्रकार र माध्यम) रेडियो, टीभी आदी .. र (रिच)सहभागी संख्या	जागरणका अभियानका सामग्री,प्रकार र प्रति जिंगल), फोटो,भीडियो प्रमाण(र रिचको तथ्यांक बिबरण र	२०८३ निरन्तर –
महासन्धिको धारा ७ — राजनितिक तथा सार्बजनिक जिवनमा समान सहभागिता							

DRAFT

निश्कर्ष सुझावको अनुच्छेद नं	*समितिको सुझाव (छानिएकामात्र)*	*क्रियाकलाप*	*जिम्मेवार निकाय*	*सहयोगी निकाय*	*सुचक*	*सूचनाको स्रोत (मापन माध्यम)*	*समयसिमा (वि.सं)*
३१ (क)	राजनीतिक तथा सार्वजनिक जीवनमा महिलाको निर्णयायक तहमा समान र समावेशी प्रतिनिधित्वका लागि विद्यमान अबरोधहरूको दिर्घकालिन रुपमा निर्मुलिकरण र समानता सम्बन्धी एक वृहत रणनीति	१. व्यवस्थापिका, कार्यापालिका, न्यायपालिका, राजनीतिक दल, सुरक्षा निकाय, निजामति, कुटनीतिक निकाय, शैक्षिक संस्था, स्वास्थ्य क्षेत्रमा महिला प्रतिनिधित्व सम्बन्धी विद्यमान कानुनी व्यवस्थाहरुको कार्यान्वयन स्थितिको बिष्लेशण (लेखाजोखा) गर्ने ।	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	बिष्लेषण प्रतिवेदन तयार भएको हुने ।	बिष्लेशण प्रतिवेदन	२०८३

DRAFT

	निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्ने						
		२ . बिष्लेशण (लेखाजोखा) प्रतिवेदनले औंल्याएका व्यवधान सम्बोधन गर्नक लागि विद्यमान नीतिमा आबस्यक सुधार गर्ने ।	कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	(१) लेखाजोखा प्रतिवेदनले औंल्याएका सुधार गर्नुपर्ने नीति संख्या २.)निति (सुधार संयत्र निर्माण ३विद्यमान नीतिहरूमा सुधार भई संबोधन भएको हुने ।	१.) सुधार गर्न्नुपर्ने नितिहरु (सुची) २. सुधार र परिमार्जन गरिएका निति (सुची)	२०८४
		४अन्तरबर्गीय पहिचान भएका . महिलाहरूको राजनीतिक नेतृत्व क्षमता विकास तालिम अनिवार्य आयोजना गरी नेतृत्व विकास गर्ने।	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	प्रदेश सरकार, स्थानीय तह, विकास साझेदार	संचालित क्षमता विकास तालिम संख्या र सहभागी संख्या	तालिम प्रतिवेदन	२०८३ - निरन्तर

					समाबेसी) (तथ्यांक		
३१ घ(	न्यायपालिका, सार्वजनिक सेवा र कूटनीतिक नियोगसहित परराष्ट्र सेवामा महिलाको प्राथमिकतासाथ पदपूर्ति गर्ने, र अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरूमा आवेदन दिने महिला उम्मेदवारहरूलाई सहयोग गर्ने।	१ सबै सेवामा महिलाको समानुपातिक प्रतिनिधित्वको सुनिस्चित गर्नको लागि प्रोत्साहन तयारी कक्षाहरु सञ्चालन गर्ने ।	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	लोक सेवा आयोग	१ . संचालित तयारी कक्षा संख्या र प्रकार- (सेवागत खन्डित तथ्यांक) (सरकारी सेवामा कार्यरत सहभागी महिला)संख्या(	तयारी कक्षाको सहभागीता बिबरण)मासिक (र प्रभावकारिता सर्भे)बार्षिक(	२०८३ निरन्तर -
		२ .सार्वजनिक सेवामा महिलाको)अन्तरबर्गीय पहिचान भएका महिला सहित) (निर्णायक तहमा कोटाको	कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक	१(पहिचान गरिएक संसोधन गर्नुपर्ने ऐनको	कानुनहरूको संसोधन प्रति (संघीय	२०८३ - २०८४

		व्यवस्था सहित समानुपातिक समावेशी प्रतिनिधित्वका लागि निजामती सेवा ऐन, प्रहरी ऐन, सैनिक ऐन, ससस्त्र प्रहरी ऐन, शिक्षा ऐन, न्याय ऐन, संसद सेवा ऐन आदि संसोधन मसौदा गर्ने		मन्त्रालय, लोक सेवा आयोग	संख्या (सुची) २(समानुपातिक प्रतिनिधित्वका लागि सम्बन्धित कानुनमा संसोधन मस्यौदा तयार	संसदको वेवसाईट)	
		.३ राजदूतहरुको नियुक्ति तथा अन्तरास्ट्रिय प्रतिनिधिमण्डलमा महिलाहरुको सहभागीता र प्रतिनिधित्व बृद्दि गर्ने ।	परराष्ट्र मन्त्रालय	प्रधानमन्त्रीको कार्यालय	१.(महिलाहरुको प्रतिनिधित्व बृद्दि (अनुपात बार्षीक) (तथ्यांक	महिलाहरुको प्रतिनिधित्व बृद्दि बिबरण बार्षीक) (प्रतिबेदन	२०८३ निरन्तर -
३५(ङ)	बालबालिकाहरूको विश्वव्यापी जन्म दर्ता सुनिश्चित गर्ने	१. एकल आमालाई आफना सन्ततिको जन्म दर्ता गर्न सक्ने गरी अनलाईन प्रणालीलाई अद्यावधिक गर्ने ।	गृह मन्त्रालय	राष्ट्रिय परिचयपत्र तथा पञ्जिकरण विभाग	अनलाईन प्रणाली अद्यावधिक भएको हुने ।	अद्यावधिक प्रणालीमा एकल आमाबाट जन्म दर्ता तघ्यांक (मासिक)	२०८३

महासन्धिको धारा १० शिक्षा							
निश्कर्ष सुझावको अनुच्छेद नं	*समितिको सुझाव (छानिएकामात्र)*	*क्रियाकलाप*	*जिम्मेवार निकाय*	*सहयोगी निकाय*	*सुचक*	*सूचनाको स्रोत (मापन माध्यम)*	*समयासिमा (वि.सं)*
३७ ग	बालिकाहरु तथा अपाङ्गता भएका सबै बाल बालिकाहरूलाई गुणस्तरीय समावेशी शिक्षामा पहुँच सुनिश्चित गर्ने र विद्यालयमा टिकाइ राख्ने ।	१. विधालय भर्ना नभएका र भर्ना भएर बिचमै विद्यालय छाड्ने कारण पत्ता लगाउन अध्ययन गर्ने र सुधारका उपायहरु सिफारिस गर्ने	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	स्थानीय तह (सरकार	१. विद्यालयमा भर्ना नहुने र बिचमा बिधालय छाड्ने कारण २. सुधारका उपाय पहिचान भएको हुने	अनुसन्धान प्रतिवेदन	२०८३-२०८४

DRAFT

		२.अपाङ्गता भएका बालबालिका र छात्रालाई दिइएको छात्रवृत्तिको प्रभावकारिता अध्ययन गर्ने ।	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	स्थानीय तह (सरकार)	अछात्रवृत्तिको प्रभावकारिता अध्ययन भएको हुने	अध्ययन प्रतिवेदन	२०८४
		३ अपाङ्गताको .विविधतालाई सम्बोधन गर्नका लागि शिक्षक तालिम कार्यक्रम राख्ने । ३ (क) शिक्षक तालिम सञ्चालन भएको हुने	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय प्रदेश सरकार र मातहतका प्रदेश शिक्षा तालिम केन्द्रहरुदेश सरकार र मातहतका प्रदेश शिक्षा तालिम केन्द्रहरु	शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्र, प्रदेश सरकार	१.अपाङ्गताको विविधतालाई सम्बोधन गर्ने तालिम योजना २. शिक्षक तालिम संख्या र सहभागी संख्या (समावेसी तथ्यांक (बार्षिक)	१, मन्त्रालयको बार्षिक बजेट बिनियोजन (पुस्तिका) २। तालिमको प्रतिवेदन	२०८३ निरन्तर -
		४ पाङ्गता भएका बालबालिकाको सिकाइ सहजीकरण सुधारका लागी स्थानीय तहलाई अनुदानको व्यवस्था गर्ने	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्र, स्थानीय तह (	१.सिकाइ सहजीकरणका लागि स्थानीय तहले प्राप्त	१ . अनुदान प्राप्त गर्ने स्थानीय तहको संख्या	२०८३ निरन्तर -

		अपाङ्गता भएका बालबालिकाको सिकाइ सहजीकरण सुधारका लागी स्थानीय तहलाई अनुदानको व्यवस्था गर्ने ४ (क) प्राप्त अनुदान रकमबाट विद्यालयमा अनुकूल वातावरणको श्रृजना गर्ने	स्थानीय तह		गरको अनुदान (बिबरण) २.र विद्यालयमा अनुकुल वातावरणको श्रृजना भएको हुने	२.र अनुकुल वातावरण श्रृजना भएका विद्यालयको संख्या (स्थानीय तहको प्रतिवेदनका आधारमा)	
		५. विद्यालय तहका पाठ्यपुस्तकहरु ब्रेल लिपीमा तयारी	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्र, स्थानीय सरकार	दृष्टिविहीन विद्यार्थीहरुका लागि ब्रेल लिपीका पाठ्यपुस्तक प्राप्त भएको हुने	जिम्मेवार निकाय वा स्थानिय तहको प्रतिवेदनहरू	२०८३ - निरन्तर

		६. स्थानीय तहका शिक्षा सम्बद्ध कर्मचारीलाई गरिने अभिमुखीकरण कार्यक्रममा पहुँचयुक्त विद्यालय वातावरण सम्बन्धी विषयवस्तु समावेश गर्ने	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्र, स्थानीय सरकार	संचालित पहुँचयुक्त विद्यालय वातावरण सम्बन्धी अभिमुखीकण संख्या र सहभागी (जिल्ला गत सुची)	अभिमुखीकरण प्रतिवेदन र सामग्री	२०८३ - निरन्तर
३७ ग	अपाङ्गता भएका महिला र किशोरीहरुलाई सुरक्षित र शैक्षिक वातावरण प्रदान गर्न भेदभाव, उत्पीडन र हिंसामुक्त राष्ट्रिय दुर्व्यवहार विरोधी नीति	१. विद्यालयमा विद्यार्थीमाथि हुन सक्ने दुर्व्यवहार सम्बन्धी सचेतना सामग्री विकास र प्रकाशन	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्र, प्रदेश सरकार, स्थानीय सरकार	१. सचेतना सामग्री विकास (संख्या र प्रकार), र प्रयोग गर्ने विद्यार्थी संख्या((सुची) २. सामग्रीको विद्यालयमा समुचित प्रयोग भएको हुने	१.विकास भएका सामग्रीको सम्बन्धी (स्थानीय तहको प्रतिवेदन) २. बाल क्लब वा	२०८–४

		१क) प्रकाशित सामग्रीको विद्यालयमा प्रयोग गर्ने गराउने	स्थानीय तह			स्थानीय तह अनुगमन प्रतिवेदन	
		२. अपाङ्गता सचेतना, हिंसा, भेदभाव तथा उत्पीडन सम्बन्धि सचेतनामूलक श्रव्य दृष्य सामग्री निर्माण २(क)। निर्मित सामग्रीको विद्यालयमा प्रयोग गर्ने	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय स्थानीय तह	शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्र, स्थानीय सरकार	१.श्रव्यदृष्य सामग्री विकास (संख्या र प्रकार) २. विद्यालयमा प्रयोग भएको हुने १.सचेनतामुलक श्रव्यदृष्य सामग्री विकास भएको हुने २. विद्यालयमा प्रयोग भएको हुने	१. प्रकाशित सामग्री २. स्थानीय तहको प्रतिवेदन	२०८४ निरन्तर -
३७ घ	विद्यालय तहका पाठ्यक्रममा मर्यादित महिनावारी सम्बन्धी विषयवस्तु समावेश गर्ने	१. मर्यादित महिनावारी सम्बन्धि मार्गदर्शन पारित गर्ने	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्र, स्थानीय सरकार	पारित मर्यादित महिनावारी सम्बन्धि मार्गदर्शन ।	स्विकृत मार्गदर्शन	२०८३

DRAFT

		२.नयाँ विकास गरिने पाठ्यपुस्तकमा मर्यादित महिनावरी सम्बन्धी विषयवस्तु सान्दर्भिक पाठमा समायोजन गर्ने २क) मर्यादित महिनावारी सम्बन्धी विषय विद्यालय तहको सह-क्रियाकलापमा समावेश गरी सञ्चालन गर्ने गराउने	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय २ क.स्थानीय तह	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	१.सान्दर्भिक पाठमा मर्यादित महिनावारी सम्बन्धी विषयवस्तु समायोजन भएको हुने (पाठ, बिषय संख्या) २. महिनावारी बारे विद्यालयमा संचालित सहक्रियाकलाप (संख्या र फ्रिकोएन्सी) र सहभागी (मासिक बिबरण)	१.समायोजित पाठ (सुची) २.सञ्चालित अतिरिक्त क्रियाकलाप (बिबरण र सहभागिता अनुगमन)	२०८३
		३. छात्राहरुका लागि पहुँचयुक्त तथा सुविधायुक्त शौचालय सफा), सुरक्षित र स्वस्थ वातावरण सहितको (	शहरी विकास मन्त्रालय, खानेपानी मन्त्रालय	प्रदेश सरकार, स्थानीय सरकार	बिधालयका बाल क्लबबाट नियामित अनुगमन संख्या)(साप्ताहिक र मासिक(	बाल क्लबको मासिक रिपोर्ट	२०८३ – निरन्तर

		सुनिश्चित गर्न का लागि अनुगमन गर्ने ।					
		४. छात्राहरुलाई सेनेटरी प्याड उपलब्ध गराउन दिइने अनुदानको निरन्तर प्रदान गर्ने। ३क) प्राप्त अनुदान रकमबाट गुणस्तरीय सेनिटरी प्याड वितरण गर्ने	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय स्थानीय तह	अर्थ मन्त्रालय	१.अनुदान प्राप्त गर्ने स्थानीय तहको संख्या (सुची २.सेनिटरी प्याड प्राप्त गर्ने विद्यार्थी संख्या (जिल्लागत तथ्यांक)	१.वार्षिक कार्यक्रम र बजेट (पुस्तिका) २. स्थानीय तहका प्रतिवेदन	२०८३ – निरन्तर
		४ बृहत् यौनिकता शिक्षा सम्बन्धी विद्यार्थी लक्षित सामग्री विकास गर्ने ४क) विकास भएका सामग्री विद्यालयमा प्रवाह गरी प्रयोग गर्ने गराउने	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय स्थानीय तह	स्थानीय सरकार शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	१.सामग्री विकास भएको (संख्या र पकार) (सुची) २. विद्यालयमा प्रवाह भै लागु भएको हुने	१.विकसित सामग्री (प्रति) सामग्री प्रयोग सम्बनधि विद्यालय अनुगमन प्रतिवेदन (मासिक)	२०८४ –

		५. बृहत यौनिकता शिक्षा सम्बन्धी शिक्षक तालिम सामग्री विकास गर्ने । ५ क) शिक्षक तालिम सञ्चालन गर्ने	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय प्रदेश स्थित शिक्षा तालिम केन्द्रहरु	शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्र, स्थानीय सरकार	१.बृहत् यौनिकता संमबन्धि बिकसित शिक्षक तालिम सामग्री (संख्या र प्रकार २.विकिसत सामग्रीमा संचालित तालिम (संख्या र सहभागी संख्या) ञा	१.विकास भएका सामग्री २. तालिम प्रतिवेदन	२०८३ - निरन्तर
		६. बृहत योनिकता शिक्षा, यौन व्यवहार, सेनेटरी प्याड बितरण लगायत पाठ्यक्रमा भएका बिषयमा पठनपाठन भएको सुनिश्चितताका लागि बाल क्लब,शिक्षक अभिभावक संगठनहरू, विद्यालय व्यवस्थापन समितिको संयुक्त अनुगमन गर्ने ।	स्थानीय तह	शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	१.संयुक्त अनुगमन संयंत्र गठन भएको हुने (संख्या) २. अनुगमन संख्या (मासिक)	१. क्रियाशिल संयुक्त अनुगमन संयंत्र २.अनुगमन रिपोर्ट	

महासन्धिको धारा ११. महिला र रोजगारी							
निश्कर्ष सुझावको अनुच्छेद नं	*समितिको सुझाव (छानिएकामात्र)*	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सुचक	सूचनाको स्रोत *(मापन माध्यम)*	समयसिमा (व.सं)
३९ (ख)	३९ (ख) बाल किफायती र सुविधा हेरचाह वृद्धवृद्धाहरूको हेरचाह सेवाहरू प्रदान गरेर महिला माथिको बेतलबी कार्यको बोझ पहिचान गरी सो बोझ घटाउने र पुनर्वितरण गर्ने तथा पारिवारिक	१. घरेलु कामकाज र हेरचाह कार्यको आर्थिक पक्षको मुल्याँकन गरी अर्थतन्त्रमा पुग्ने योगदानको नमूना लेखाजोखा गर्ने	अर्थ मंत्रालय महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	राष्टियतथ्यांक कार्यालय, राष्टिय योजना आयोग	१. हेरचाह कार्यको आर्थीक पक्ष मुल्याकन भएको हुने २. अर्थतन्त्र मा योगदानको लेखाजोखा भएको हुने	जिम्मेवार निकायबाट - अ)मुल्याकन प्रतिवेदन आ) लेखाजोखा प्रतिवेदन	२०८३ निरन्तर -

	व्यवसायमा कार्यरत महिलालाई पर्याप्त पारिश्रमिक र सामाजिक सुरक्षा योजनाहरूमा पहुँच सुनिश्चित गर्ने;						
		२ .हेरचाह नीति निर्माण गर्ने	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	राष्टिय योजना आयोग श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	हेरचाह नीति निर्माण भएको हुने	निर्मित हेरचाह नीति	२०८३
३९ (ग)	समान मूल्यको कामको लागि समान ज्याला सिद्दान्त लागु गराउने , नियमित रुपमा महिला केन्द्रित ज्यालाको समिक्षा गर्ने ।	१. समान ज्याला पाएको नपाएको विषयलाई श्रम निरीक्षण labour Audit गर्दा प्राथामिकतामा राख्ने गरी निर्देशिका तथा सुचकमा संशोधन गर्ने।	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	श्रम निरिक्षणमा समान ज्याला प्राथमिकता राखी निर्देशिका र सुचक संसोधन भएको हुने।	श्रम निरीक्षण संबन्धि संसोधित निर्देशिका र सुचक	२०८३ - निरन्तर

	लैङ्गिक तटस्थता विश्लेषण मार्फत् लैङ्गिक ज्याला (gender Pay gap **अन्तर** लाई कम गर्न वर्गीकरण र मूल्याङ्कनका बिभिन्न प्रक्रियाहरुको अबलम्बन तथा नियमित पारिश्रमिक सर्भेक्षण गर्ने						
		२.अनौपचारिक क्षैत्रमा . कार्यरत रहेका श्रमिकहरुलाई लक्षित गरी श्रम निरीक्षण सम्बन्धी कार्यविधि निर्माण गर्ने	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	निर्मित श्रम निरीक्षण सम्बन्धी कार्यविधि	कार्यविधि (प्रति)	२०८३

DRAFT

३९ (घ)	३९(घ) कार्यस्थलमा हुने यौनजन्य दुर्व्यवहार ऐन (नियन्त्रण) (२०१५ सन्)लाई अनौपचारिक क्षेत्रमा समेत विस्तार गर्न संशोधन गर्ने र यौन दुर्व्यवहारका पीडित महिलाहरूलाई र ग्रामीण विशेषतः.. क्षेत्रमा दुर्गम र देवानी प्रभावकारी फौजदारी दुवै न्यायिक उपचारहरूमा महिलाको पहुँच सुनिश्चित गर्ने, गुनासो प्रभावकारी रूपमा अनुसन्धान	१. कार्यस्थलमा हुने लैंगिक हिंसाको पहिचान र निराकरणका लागि श्रम निरीक्षकहरुको क्षमता अभिबृद्दीका लागि कार्यक्रम संचालन गर्ने।	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	१.संचालित प्रशिक्षिण र क्षमता अभिबृध्दी कार्यकर्म संख्या र श्रम निरीक्षक संख्या २. SOP को तयार र लागु , निरिक्षण चेकलिस्ट तयार लागु भएको हुने ।	१.)जिम्मेवार निकायको प्रतिवेदन २. तयार SOP ३.तयार निरिक्षण चेकलिस्ट	२०८३ - निरन्तर

	हुने, अपराधीहरूलाई अभियोजन भई उपयुक्त सजाय पाउने, पीडितहरू प्रतिशोधबाट सुरक्षित हुने र नियमित श्रम निरीक्षणको कार्य सञ्चालन हुने सुनिश्चित गर्ने र आईएल ओ .ओ को॥ र हिंसा दुर्व्यवहार महासन्धि, सन् २०१९ (नं . लाई (१९० गर्ने अनुमोदन;						

		२.गुनासो सुन्ने प्रणाली Integrated Labor Management Information system (ILMIS) लाई प्रभावकारी बनाउने	श्रम रोजगार तथा व्यवसायजन्य सुरक्षा विभाग	नीजी क्षेत्र तथा औद्यगिक प्रतिस्ठानहरु	परिमार्जित आई एल एम आई एस प्रणाली)ILMIS)) संचालन	परिमार्जित आई एल एम आई एस (ILMIS प्रणाली पुर्ण क्रियाशिल (बेवपेज)	२०८३ निरन्तर -
		३. ILO Convention (No.190) अनुमोदनको सन्दर्भमा Gap Analysis गर्ने	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	सम्पन्न गरेको रिक्तता अध्ययन) Gap Analysis) र प्रतिबेदन	अध्ययन प्रतिबेदन	२०८२ - निरन्तर
		४.समान ज्याला तथा कार्यस्थलमा हुने सम्भावित यौन हिंसाका बारेमा जनचेतना अभिवृद्धि गर्न विभिन्न क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	संचालित जनचेतना अभिवृद्दी कार्यक्रम संख्या र सहभागी संख्या	जनचेतना कार्यक्रम प्रतिबेदन	२०८३ निरन्तर -
		5 महिला प्रकारका सबै सङ्कलन तथ्याङ्क हिंसाको	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	महिला, बालबालिका तथा			२०८३ निरन्तर -

		तथा व्यवस्थापनको लागि एकिकृत सूचना प्रणालीको विकास गर्ने		जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय, केन्द्रिय तथ्याङ्क कार्यालय			
३९ (ङ)	विशेषगरी डिजिटल अर्थतन्त्र जस्ता उदियमान क्षेत्रहरुमा महिला र किशोरीहरु अपाङ्गता भएका महिला र किशोरीहरु सहित, समान अवसरहरु सुनिश्चित गर्नुपर्ने ।	१. डिजिटल समावेशीकरण नीति निर्माण गर्ने	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	डिजिटल समावेशीकरण नीति निर्माण भएको हुने ।	निर्मित निति (	२०८३ - २०८४
		२. पहुँचयुक्त डिजीटल क्षमता विकास तालिम सञ्चालन गर्ने ।	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय, केन्द्रिय तथ्याङ्क कार्यालय	संचालित तालिम संख्या र सहभागी संख्या	तालिम प्रतिवेदन	२०८४ निरन्तर -
		३. महिला डिजिटल स्टार्टअप फण्ड" को स्थापना गरी परिचालन गर्ने	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक	स्थापित "महिला डिजिटल स्टार्टअप फण्ड" (कोष) (७	क्रियाशिल स्टार्टअप कोष र	२०८४ निरन्तर -

				मन्त्रालय, ।प्रदेश सरकार, स्थानिय तह संयुक्त राष्ट्र संघीय एजेन्सीहरू	प्रदेशमा(परिचालन भएको हुने (लांभान्वित महिला संख्या(	कोषको मासिक बिबरण	
महासन्धिको धारा १३.. महिला आप्रवासी कामदारहरु							
निश्कर्ष सुझावको अनुच्छेद नं	*समितिको सुझाव (छानिएका**मात्र**)*	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सुचक	सूचनाको स्रोत *(मापन माध्यम)*	समयसिमा (वि.सं)
४१ (क(	४१ क) नेपाली महिला आप्रवासी कामदारहरू, महिला घरेलु कामदारहरू सम्बन्धमा गन्तव्य देशहरुमा गरिएका सबै दुईपक्षीय सम्झौताहरुमा नेपाली महिला	१. गन्तव्य मुलुकहरुसँग गरिने श्रम सम्बन्धी संझौताका अतिरिक्त घरेलु महिला कामदारलाई लक्षित गरी बेग्लै द्विपक्षिय प्रोटोकलमा सहमति तथा हस्ताक्षर गर्ने कार्यलाई प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाउने।	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	परराष्ट्र मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय	१.गन्तब्य मुलुकहरूसंग भएको श्रम सम्झौताको संख्या। २.घरेलु महिला लक्षित बेग्लै द्विपक्षिय प्रोटोकलमा	१.)हस्ताक्षरि तश्रम सम्झौता सुची))२.) बेग्लै द्विपक्षिय प्रोटोकलमा हस्ताक्षर मुलुक (सुची)	२०८३ - २०८४

	आप्रवासी कामदारहरुको मानवअधिकारको सबै उल्लंघनका अनुसन्धान र अभियोजन गर्न पीडितलाई क्षतिपूर्ती प्रदान गर्ने सुनिश्चित गर्ने;				हस्ताक्षर गर्ने मुलुक वा सम्झौता संख्या ।		
		२ भएका सम्झौता श्रम . सम्झौतामा मुलुकहरुसँग अनुसार प्रावधान भएको संयुक्त प्राविधिक समितिहरुमा महिला कामदारहरुको समस्यालाई प्राथामिकताका साथ उठाउने।	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	परराष्ट्र मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय	१. संयुक्त समितिको बैठक संख्या। २. प्राबधान अनुसार महिलाको समस्या ऊठान र समाधान भएको संख्या	समितिको बैठक पुस्तिका (निर्णय र समाधान बिबरण)	२०८३ निरन्तर -
४१(ग)	४१ग बैदेशिक रोजगारीमा जाने	१ . वैदेशिक रोजगारीमा जाने महिला लक्षित पूर्व	वैदेशिक रोजगार विभाग	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा	१.पूर्व प्रस्थान अभिमुखिकरण	१.)परिमार्जित पाठ्यक्रम	२०८३ निरन्तर -

	श्रमिक भर्ना लागत घटाउन र महिला आप्रवासी कामदारहरूको लागि सुरक्षित अवस्था सुनिश्चित गर्न, उनीहरूलाई उपलब्ध उपचारहरूको बारेमा जानकारी दिन र त्यस्ता उपचारहरूमा पहुँच गर्न लैङ्गिक र अन्तरसम्बन्धीत अवरोधहरूलाई सम्बोधन गर्न सरकारी निकायहरू, नागरिक समाज र ट्रेड युनियनहरू	प्रस्थान अभिमुखिकरण तालिमको पाठ्यक्रमलाई थप परिमार्जित गरी कार्यक्रमलाइ प्रभावकारी बनाउने।		मन्त्रालय, महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	तालिम पाठ्यक्रम परिमार्जन भएको हुने । २.नयां महिला लक्षीत अभिमुखीकरणबाट सेसन पुर्ण कम्तिमा) लाभान्वित (लिई संख्या। महिला	२.अभिमुखिकरण प्रभावकारिता सर्भेर्वे (वा प्रशीक्षार्थी मुल्यांकन फारम) (Trainee evaluation feedback form)	

DRAFT

	बीच समन्वय बढाउने						
४१ (ग)		२ग्रामीण र जोखिममा . रहेका क्षेत्रहरूमा सरकारी निकाय, बैदेशिक रोजगार व्यबसायी एबं नागरिक समाज समेतको सहकार्यमा सुरक्षकित आप्रबासन एबं उपचार प्रक्रियाका बारेमा बिभिन्न कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय, स्थानीय सरकार, बैदेशिक रोजगार बोर्ड, रोजगार ब्यवसायी संघ	१ङजोखिम क्षेत्रमा संचालित बेचबिखनको जोखिम बारे सचेतना कार्यक्रम (माध्यम, प्रकार, र संख्या(२. सचेनामा (रिच) जोडिएका महिला, बालिका संख्या (मासिक(	१. जिम्मेवार निकायको प्रतिवेदन, २. स्थानिय तहको अनुगमन नोट	२०८३ निरन्तर -
		२नेपाली महिला . कामदारहरु जाने मुख्य गन्तव्य मुलुकहरुका नेपाली दुतावासहरुमा खटिने श्रम सहचारी एवं अन्य कर्मचारीहरुको पदस्थापनमा महिला कर्मचारीहरुलाई	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय, स्थानीय सरकार	१. छनौट मापदन्ड संसोधन भएको हुने। २. ।दुतावासमा श्रम सहचारी एवं अन्य पदमा खटाईएका महिला कर्मचारीको	१.(परिमार्जित मापदन्ड प नियुक्ति खटन वा निर्णय)२. (महिला	२०८३ निरन्तर -

DRAFT

		प्राथमिकता दिने गरी श्रम काउन्सेलर तथा श्रम सहचारी छनैट र नियुक्ति सम्बन्धी मापदण्डमा संसोधन गर्ने			संख्या प्राथमिकता) दिएपछिको ।(अनुपात	कर्मचारीको को दुताबास) कार्यरत कर्मचारी सुची।	
४१ (घ)	४१ (घ) (बेचबिखनको सक्ने पर्न जोखिममा अभिवृद्धि चेतना अभियानहरू र गर्ने सञ्चालन आप्रवासी महिला र बालिकाहरूलाई नि कानूनी शुल्कः सहायता, हटलाइनहरू र प्रस्थान पूर्व जानकारीमा पहुँच प्रदान गर्ने;	१. बैदेशिक रोजगारसँग सम्बन्धीत उजुरी तथा मुद्दाहरुको प्रकृयामा महिलालाई निःशुल्क कानुनी सहायता उपलव्ध गराउन व्यवस्था गर्ने	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	१.निःशुल्क कानुनी सहायताको ब्यव्था भएको हुने। २. कानुनी सहायता प्राप्त गरेका महिलाको संख्या	सरकारबाट प्रदान बैदेशिक रोजगार सम्बन्धी कानुनी सहायताको बार्षिक प्रतिवेदन	२०८३ - निरन्तर

		२.बिधमान कल सेन्टरमा (Call Center) मानव बेचबिखनको जोखिममा पर्न सक्ने महिला बालबालिका लागि पनि परामर्श सेवाहरू थप गर्ने ।	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	वैदेशिक रोजगार प्रबदन बोर्ड।	१.बोर्डको कल सेन्टर मा थपिएको सेवा (बिबरण) ; २. मासिक रुपमा बेचबिखन जोखीम परेका बाट आउने कल र दिने परामर्श संख्या	१.) क्रियाशिल Call Center बाट थप सेवा प्रबाह बिबरण २.) मासिक रुपमा थप परामर्श प्रवाह (लगबुक)	२०८३ - निरन्तर
४१ (ङ(	(फर्किएका (आप्रवासी महिला कामदारहरूको पुनर्एकीकरणलाई सहज बनाउन लैङ्गिकउत्तरदायी - सहयोग प्रदान गर्ने।	१.वैदेशिक रोजगारीमा गएर फर्किएका महिला कामदारहरुको पून एकिकरणलाई प्रभावकारी बनाउन हाल संचालनमा रहेको पून एकीकरण सम्बन्धी परियोजनाको कार्यक्षेत्र र क्रियाकलाप विस्तार गर्दै लाने	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	प्रादेशिक सरकार र स्थानीय सरकार तथा विकास साझेदारहरु	परियोजना (ReMi) को कार्यान्वयन कार्यक्षेत्र विस्तार भएको हुने र बिस्तारित संख्या	१. (कार्यक्षेत्र विस्तार निर्णय २. परियोजनको प्रतिवेदन (बेबसाईट)	२०८३ - निरन्तर

DRAFT

		२. फर्किएका महिला आप्रवासी कामदारहरूको मानसिक स्वास्थ्य र आत्मविश्वास पुन जागरणः लैङ्गिक गर्न संवेदनशील मनोसामाजिक परामर्श सेवा सञ्चालन गर्ने	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय		संचालित लैङ्गिक संवेदनशील मनोसामाजिक परामर्श सेवा संख्या र सहभागी (सख्या लाभानव्ति)	श्रम, मन्त्रालयको बर्षिक प्रतिवेदन(बेवसाईट) (REMI project website)	२०८३ - निरन्तर
		३ रोजगारीमा वैदेशिक . महिला फर्किएका गएर कामदारहरुको पून एकिकरणलाई प्रभावकारी बनाउन उद्यमशिलता तालिम (घरेलु जस्तै) उत्पादन, सेवा क्षेत्र, कृषि आदि) संचालन एबं लाने गर्दै विस्तार	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	प्रादेशिक सरकार र स्थानीय सरकार तथा विकास साझेदारहरु, राष्ट्रिय सिप बिकास प्रतिष्ठान	संचालित उद्यमशिलता तालिम प्रक र संख्या)ार(; सहभागि संख्या		
महासन्धिको धारा १२ स्वास्थ्य							

निश्कर्ष सुझावको अनुच्छेद नं	*समितिको सुझाव (छानिएका**मात्र**)*	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सुचक	सूचनाको स्रोत *(मापन माध्यम)*	समयसिमा (वि.सं)
४३ क)	उच्च मातृ मृत्युदर घटाउन विशेष गरी ग्रामीण क्षेत्रका चिकित्सक तथा अन्य स्वास्थ्यकर्मी लाई तालिम दिई गर्भावस्था, पूर्वप्रसुति र प्रसवोत्तर एन्टेनेटल), पेरिनेटल र पोष्टनेटल(स्वास्थ्य सेवाहरूमा महिलाको पहुँच सुधार गर्ने	१. समुदायस्तरमा यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य सेवा, स्वास्थ्य सेवा प्राप्ति सम्बन्धी व्यवहार परिवर्तन, स्वास्थ्य शिक्षा सचेतना र जानकारी प्रवाहका लागि लक्षित जनचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने २. गर्भवती महिलाको स्वास्थ्य सेवाका लागि नियमित जाँचमा पहुँच स्थापित गर्ने ३. हरेक गाउँपालिका, नगरपालिकामा दक्ष प्रसूति कर्मीको व्यवस्था गर्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय,	प्रादेशिक सरकार र स्थानीय सरकार, नागरिक समाज	संचालित लक्षित जनचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम र सहभागी संख्या	वार्षिक प्रतिवेदन वा ANC, PNC Coverage को तथांक	२०८३ - निरन्तर

DRAFT

		२.विशेष गरी ग्राग्रामिण क्षेत्रमा कार्यरत महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका (FCHVs) स्टाफ नर्स र अन्य फ्रन्टलाइन स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई सुरक्षित मातृत्व तथा प्रजनन् स्वास्थ्य, जोखिमयुक्त गर्भावस्था पहिचान, प्रेषण प्रणाली र आपतकालीन प्रसूति सेवासम्बन्धी अनिवार्य तालिमहरू सञ्चालन गर्ने।	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, प्रदेश सरकार स्वास्थ्य मन्त्रालय,)	स्थानीय सरकार, विकास साझेदार संघ संस्थाहरु	सुरक्षित मातृत्व तथा प्रजनन् स्वावस्थ्य (SRH) र आपतकालीन प्रसूति सेवा सम्बन्धी तालिमको संख्या र सहभागी स्वास्थ्य स्वयंसेविका संख्या खन्डित समावेसी) तघ्यांक(	जिम्मेवार निकायको प्रतिवेदन	२०८३ निरन्तर -
४३ (ख)	ग्रामीण, अविवाहित र अपाङ्गता भएका महिला तथा किशोरीहरु को परिवार नियोजन, गर्भनिरोधरणका आधुनिक उपकरण र सुरक्षित गर्भपतन	१. ग्रामीण,अविवाहित, र अपाङ्गता भएका महिला तथा किशोरीहरु र अन्तरबर्गीय महिलाहरूको लागि यौन तथा प्रजनन् स्वास्थय, मानसिक स्वास्थ्य सेवा लगायत सेवा सहितको	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय,) प्रदेश सरकार स्वास्थ्य मन्त्रालय, स्थानीय तह	अन्य प्रादेशिक विषयगत मन्त्रालय, स्थानीय तह सरकार, विकास साझेदार, संघ संस्थाहरु	१.संचालित मोबाइल स्वास्थ्य शिविर र मानसिक स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम संख्या, २. शिबिरबाट लाभान्वित संख्या	जिम्मेवार निकायको प्रतिवेदन	२० ८३ - निर न्तर

	र गर्भपतन पछिका सेवाहरू लगायत यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी जानकारी सुनिश्चित गर्ने;	मोबाइल स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गर्ने			(समाबेसी खन्डीकृत तथ्यंक)		
		२. आधारभुत सेवा स्वास्थ्य सेवा केन्द्रहरूमा प्रजनन् सम्बन्धि सेवा स्वास्थ्य तथा औषधि आवश्यक उपकरण जस्तै,उपउपकरण औजार (अल्ट्रासाउन्ड, डेलिभरी किट) प्रसूति कक्ष तथा जनशक्तिको व्यवस्था गर्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, प्रदेश सरकार स्वास्थ्य मन्त्रालय, स्थानीय तह	स्थानीय सरकार, विकास साझेदार संघ संस्थाहरु	न्यूनतम स्वास्थ्य सेवा मापदण्ड पुरा गरेका स्वास्थ्य संस्थाहरुको संख्या	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको बार्षिक प्रतिवेदन	२०८३ निरन्तर -
		३अपाङ्गतामैत्री प्रजनन् स्वास्थ्य तथा सुरक्षित मातृत्व सेवा निर्देशिका २०८० को प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सबै	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, प्रदेश सरकार स्वास्थ्य मन्त्रालय,	स्थानीय सरकार, विकास साझेदार संघ संस्थाहरु	निर्देशिका बमोजिम अपाङ्गता मैत्री भएका स्वास्थ्य संस्थाको संख्या	वार्षिक प्रतिवेदन	२०८३ निरन्तर -

		स्वास्थ्य संस्थालाई अपाङ्गतामैत्री बनाउने					
		४.हरेक स्वास्थ्य संस्थामा रहेको सहायता कक्षलाई अपाङ्गतामैत्री बनाई सञ्चालन गर्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, प्रदेश सरकार स्वास्थ्य मन्त्रालय, स्थानीय तह	प्रादेशिक विषयगत मन्त्रालयहरु, विकास साझेदार संस्था	१.अपाङ्गता मैत्री सहायता कक्षा स्थापना र क्रियाशिल भएको स्वास्थ्य संस्थाको संख्या २. कक्षबाट सहायता (प्राप्त सेवा गर्नेकोसंख्या)मासिक), अर्धाबार्षिक तथ्यांक(	जिम्मेवार निकायको बार्षिक प्रगति प्रतिवेदन	२०८३ निरन्तर -
		३ अपाङ्गतामैत्री . प्रजननसम्बन्धी निर्देसिका प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय स्वास्थ्य प्राथमिक) (केन्द्रहरू	प्रादेशिक सरकार र स्थानीय सरकार	निर्देशिका कार्यान्वयन प्रभावकारीता लेखाजोखा भएको हुने	लेखाजोखा प्रतिवेदन	२०८३ निरन्तर -

४३ (घ)	बच्चा/प्रसव (जन्माउने समयमा गर्भवती महिलालाई सुरक्षा दिन कानूनी र नीतिगत उपायहरू अपनाउने, महिला र बालिकाहरू विरुद्ध हुने प्रसूति हिंसा र भेदभावलाई दण्डित गर्ने, स्वास्थ्य व्यवसायीहरूको लागि क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रमहरूलाई सुदृढ पार्ने र स्वास्थ्य सेवा केन्द्रहरू र अस्पतालहरूमा महिला	१. यौन तथा प्रजनन् स्वास्थ्य सेवामा संलग्न सेवा प्रदायकहरुलाई सुरक्षित मातृत्व तथा प्रजनन् स्वास्थ्य अधिकार ऐन, २०७५ र ऐ नियमावली, २०७७ सम्बन्धमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । १ क. समुदायस्तरमा यौन तथा प्रजनन् स्वास्थ्य सेवा	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, प्रदेश सरकार स्वास्थ्य मन्त्रालय तथा सामाजिक विकास मन्त्रालय, स्थानीय तह)	प्रादेशिक सरकार र स्थानीय सरकार	१.अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन संख्या (सहभागी संख्या) २. सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन (प्रकार, माध्यम र संख्या)	जिम्मेवार निकायको बार्षिक प्रगति प्रतिवेदन	२०८३ निरन्तर -

	बिरामीहरूको उपचारको नियमित अनुगमन सुनिश्चित गर्ने;	अधिकार तथा सेवा प्रवाह प्रणालीका सम्बन्धमा सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।			पहुंच (सहभागी संख्या) जिल्लागत)	सचेतना कार्यक्रम प्रतिवेदन	
		२. अन्तरविविधता महिलाहरुको समेत आवश्यकतालाई सेवालाई प्रसुति समेटी सुरक्षित, मर्यादित, गुणस्तरीय र हिंसामुक्त बनाउन निर्देशिका/मापदण्ड बनाई लागू गर्ने,	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, प्रदेश सरकार स्वास्थ्य मन्त्रालय तथा सामाजिक विकास मन्त्रालय, स्थानीय तह)	प्रादेशिक सरकार विषयगत मन्त्रालय, नागरिक समाज विकास साझेदार संघसंस्था	सुरक्षित, मर्यादित, गुणस्तरीय र हिंसामुक्त प्रसूति सेवा सम्बन्धी निर्देशिका/मापदण्ड लागू भएको हुने	स्वीकृत निर्देशिका/मापदण्डर जिम्मेवार निकायको वार्षिक प्रतिवेदन	२०८३ निरन्तर -
४३ (ङ)	(ङ(आमाबाट बच्चामा सर्ने रोग रोकथाम गर्न गर्भवती महिला सहित एचआईभी एड्स/	१. एचआईभी एड्स/तथा यौनरोग गर्भवती संक्रमित महिला, किशोरी र युवतीहरूका लागि निशुल्कः, गोप्य	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय) प्रदेश सरकार स्वास्थ्य मन्त्रालय तथा सामाजिक विकास मन्त्रालय, स्थानीय तह	प्रादेशिक सरकार विषयगत मन्त्रालय, नागरिक समाज विकास साझेदार संघसंस्था	१. उपलब्ध निशुल्कः, गोप्य, गुणस्तरीय उपचार सेवाको प्रकार, स्थान र संख्या (तथ्यां)	जिम्मेवार निकायको बार्षिक प्रगति प्रतिवेदन	२०८३ - निरन्तर

	सबै भएका महिला र युबतीहरूलाई नि एन्टी शुल्कः उपचार रेट्रोभाइरल र गर्ने प्रदान एचआईभीएड्सको/ बाँचिरहेका साथ र महिला हुने किशोरीहरूमा लाञ्छना कलङ्कको सामाजिक विभेदीकरणलाई सम्बोधन गर्ने;	सम्मानजनक, र गुणस्तरीय उपचार सेवा प्रदान गर्ने। २. एचआईभी एड्स/ तथा यौनरोग महिला संक्रमित हुने किशोरीहरूमा र लाञ्छना तथा सामाजिक विभेदीकरणको अन्त्य गर्न कानुनी, सामाजिक र स्वास्थ्य प्रणालीको समन्वयमा एकीकृत कार्यक्रम बनाई लागू गर्ने।			२. (एकीकृत कार्यक्रम कार्यान्वयनको प्रभावकारिता लेखाजोखा		
४३ (च)	(अन्तरलिङ्गी (र बालबालिका बालिकालगायत अपाङ्गता भएका बालिकाहरूमा आत्मनिर्णय लिन र	१मानव अधिकार.मुखी स्वास्थ्य सेवा अनुरूप अन्तरलिङ्गी र अपाङ्गता भएका बालिकाहरूका लागि विशेष स्वास्थ्य सेवा प्रोटोकल तर्जुमा, स्वास्थ्यमा	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, कानुन मन्त्रालय,	प्रादेशिक सरकार, विषयगत मन्त्रालय र स्थानीय तह	संचालित मानब अधिकारमुखी स्वास्थ्य सेवा अन्तर्गतका बिशेष सेवा लगायत अन्य	स्वीकृत प्रोटोकल, जिम्मेवार निकायको बार्षिक प्रगति प्रतिवेदन	२०८३ निरन्तर -

	उनीहरूको स्वतन्त्र, पूर्व सूचित मञ्जुरी दिने पर्याप्त उमेर वा परिपक्वता नपुग्दै, अनावश्यक चिकित्सा वा शल्यक्रियागत हस्तक्षेप गर्न प्रतिबन्ध लगाउने; अन्तरलिङ्गी बालबालिका लगायत बालिकाहरूको लागि मानव अधिकारमा आधारित स्वास्थ्य सेवा प्रोटोकलहरू स्वीकृत गरी कार्यान्वयन गर्ने जसले उनीहरूको	प्रतिकूल असर गर्ने बाहेकका विकास, गैर-आवश्यक शल्यक्रिया प्रतिबन्ध, र निःशुल्क कानुनी सहायता र चिकित्सकीय एवं मनोसामाजिक सेवाहरुमा पहुँच सुनिश्चित गर्ने कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।			सेवा सम्बन्धी कार्यक्रम संख्या ,		

DRAFT

	स्वायत्तता र शारीरिक अखण्डतालाई कायम; र अन्तरलिङ्गी बालबालिका र उनीहरूका परिवारहरूलाई निःशुल्क कानूनी सहायता र चिकित्सा र मनोसामाजिक सेवाहरूमा पहुँच सुनिश्चित गर्ने।						
महासन्धिको धारा १३. महिलाको आर्थिक सशक्तीकरण							
निश्कर्ष सुझावको अनुच्छेद नं	***समितिको सुझाव (छानिएकामात्र)***	**क्रियाकलाप**	**जिम्मेवार निकाय**	**सहयोगी निकाय**	**सुचक**	**सूचनाको स्रोत *(मापन माध्यम)***	**समयसिमा (वि.सं)**

DRAFT

४५ (ख)	(महिलाको आर्थिक सशक्तीकरणमा लैङ्गिक रुढीवादी धारणा र अवरोधहरूलाई सम्बोधन गर्ने र महिलालाई जग्गाको स्वामित्व, धितो बिना सहुलियत ब्याजदरमा ऋण र अन्य प्रकारका वित्तीय ऋणमा पुरुषहरू सरह समान पहुँच सुनिश्चित गर्ने र आफ्ना सामान र उत्पादनहरूको सन्दर्भमा विद्युतीय व्यापार र सीमापारि व्यापारमा संलग्न	१. ग्रामीण र अन्तरविविधता महिला लक्षित ऋणमा पहुँच सुनिश्चित गर्नका लागि वित्तिय अवरोधहरु र लैङ्गिक असमानताहरुको पहिचानका लागि राष्ट्रिय स्तरको अध्ययन गर्ने । २. महिला उद्यमीद्वारा सञ्चालित उद्योग व्यवसायबाट उत्पादित वस्तु तथा सेवामा ऋणमा प्राथमिकता, सहुलियतपूर्ण व्याज तथा करमा विशेष छुटको व्यवस्था गर्ने ।	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय नेपाल राष्ट्र बैंक	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय, स्थानीय सरकार, नेपाल राष्ट्र बैंक	राष्ट्रिय स्तरको अध्ययन भएको हुने ।	अध्ययन प्रतिवेदन	२०८३ - निरन्तर

	गर्ने व्यापारिक सञ्जाल, स्रोतहरू, उद्यमशीलताका अवसरहरू र सूचना तथा सञ्चार प्रविधिमा उनीहरूको पहुँच विस्तार गर्ने।						
		३ क्रियाशिल र सक्रिय. उद्यमीहरूको महिला सीप डिजिटल गरी पहिचान र वित्तीय साक्षरता कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।	उधोग मंत्रालय	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय, स्थानीय सरकार	संचालित डिजिटल सीप र वित्तीय साक्षरता कार्यक्रम ।	कार्यक्रम प्रतिवेदन	२०८३ निरन्तर -
		४ भूमिमाथिको महिलाको . गर्नका सुनिश्चित अधिकार लागि कानुनी सहायता कार्यक्रम, र कानुनी साक्षरता अभियानहरु सञ्चालन गर्ने ।	भुमि ब्ववस्था सहकारी तथा गरिबी निवारण मंत्रालय	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय, जिल्ला कानुनी सहायता समिति स्थानीय सरकार	संचालित कानुनी सहायता साक्षरता अभियान संख्या। सहभागी लाभान्वित महिला संख्या	कार्यक्रम र अभियान प्रतिवेदन	२०८३ निरन्तर -

					स्वामित्व बृदि (अनुपात)		
		राष्ट्रिय तथा अन्तराषट्रिय मेला प्रदर्शनीहरूमा महिला उधमीहरूको सहभागिकता बृददि गर्ने	उधोग मंत्रालय.	कृषि.तथा पशूपंछि बिकास मंत्रालय	महिला उधमीहरूको सहभागिकता संख्या (बृददद प्रतिशत)	..निकायको बार्षिक प्रतिवेदन	
महासन्धिको धारा .१४..ग्रामीण, आदिवासी र दलित महिला							
निश्कर्ष सुझावको अनुच्छेद नं	*समितिको सुझाव (छानिएकामात्र)*	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सुचक	सूचनाको स्रोत *(मापन माध्यम)*	समयावधि (बि.सं)
४७ . (ख)	(ख(ग्रामीण र आदिवासी महिलाहरूको यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य सेवाहरू लगायतका स्वास्थ्य सेवाहरू, निर्णय तथा नेतृत्व तहहरू,	ग्रामिण आदिवासी र दलित महिला लक्षित कृषि उधमशिलता बिकास, बजार प्रबर्धन, कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	कृषि तथा पशुपंछि बिकास मंत्रालय	अर्थ मंत्रालय उधोघ मंत्रालय प्रदेश कृषि मंत्रालय स्थानीय सरकार	लक्षित कार्यक्रम बिनियोजित बजेट	जिम्मेवार निकायको बार्षिक प्रगति प्रतिवेदन कृषि मंत्रालय ..को बार्षिक प्रगति	२०८३ - निरन्तर

	शिक्षा, औपचारिक रोजगारी, सामाजिक सुरक्षा, आवास, पर्याप्त पानी र सरसफाइका साथै आधुनिक कृषि प्रविधिहरू जस्तै बाली कटान विधि, संरक्षण, भण्डारण, प्रशोधन, प्याकेजिङ, मार्केटिङ र उद्यमशीलतामा पहुँच प्रवर्द्धन गर्न ग्रामीण क्षेत्रमा सेवा प्रवाह सुनिश्चित गर्ने प्रयासहरूलाई तीव्र पार्ने;					प्रतिवेदन (बेवसाईट)	
४७ (ग)	(ग(आदिवासी महिलाहरूको प्रभावकारी	१. आदिवासी महिलाको लक्षित परामर्श समितिहरु गठन र आदिवासी ज्ञान,	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	स्थानीय सरकार	उध्मशिलता तालिम को संख्या र सहभागी संख्या	तालिम प्रतिवेदन	२०८३ - निरन्तर

	सहभागितामा मात्रै आदिवासी समुदायका क्षेत्र र संरक्षित क्षेत्रहरूमा काठ काट्ने, पर्यटकीय र खानी उत्खनन गर्ने कार्यका साथै जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण र अनुकूलन कार्यक्रमहरू तथा संरक्षण परियोजनाहरू लगायतका आर्थिक गतिविधिहरू कार्यान्वयन गर्न सकिने र उनीहरूको स्वतन्त्र, पूर्व र सूचित मञ्जुरी	सीप, मूल्यमान्यता, उद्यमशीलता तालिम प्रदान गर्ने।					

	र समतामूलक लाभ बाँडफाँडको अधिकारको पूर्ण सम्मानलाई सुनिश्चित गर्ने,						
		३ क्षेत्रका संरक्षित . जलवायु र परियोजना परिवर्तन न्यूनीकरण तथा अनुकूलन कार्यक्रमबाट हुने आर्थिक लाभहरू महिला,विशेष आदिवासीलाई समतामूलक रूपमा बाँडफाँड गर्ने नियम र संयन्त्र स्थापना गर्ने।	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	स्थानीय सरकार	संयन्त्र स्थापना र समतामुलक बांडफांड नियम लागु	स्थापित नियम र संयन्त्र	२०८३ निरन्तर -
		४ महिलाको आदिवासी . समानुपातिक, समावेशी अनुरुप सहभागिता सुनिश्चित गर्ने ।	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	स्थानीय सरकार	महिलाको समानुपातिक सहभागिताको अनुपात बार्षिक) (तथ्यांक	जिम्मेवार निकायको बार्षिक प्रगति प्रतिवेदन	२०८३ निरन्तर -

४७ (घ)	(घ(सरकारका सबै तहहरू विशेषगरी नीति निर्माण गर्ने निकायहरू, संवैधानिक निकायहरू, परराष्ट्र सेवा र सार्वजनिक सेवामा दलित महिलाको प्रतिनिधित्व बढाउने, जातीय भेदभाव र छुवाछुतका घटनाहरूको अनुगमन र अनुसन्धान गर्ने, र सबै क्षेत्रमा दलित महिला विरुद्ध हुने भेदभावमा शून्य-लागू नीति सहिष्णुता गर्ने।	१. दलित महिलामाथि भइरहेको भेदभाव विरुद्ध अभियान र कारबाही संयन्त्र स्थापना गर्ने	गृह मन्त्रालय	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग, राष्ट्रिय समावेशी आयोग, राष्ट्रिय महिला आयोग, राष्ट्रिय दलित आयोग	१.भेदभाव विरुद्ध अभियान र कारबाही संयन्त्र स्थापना भएको हुने) २. तहगत (तथ्यांक। स्थापित संयन्त्र संख्या	१. अभियान र कारबाही संयन्त्र स्थापना बारे निर्णय २. बार्षिक प्रतिवेदन	२०८३ - निरन्तर

		२ .दलित महिलाको अर्थपूर्ण सहभागिताको लागि कोटा र आरक्षण सुनिश्चित गर्ने।	गृह मन्त्रालय	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग, राष्ट्रिय समावेशी आयोग, राष्ट्रिय महिला आयोग, राष्ट्रिय दलित आयोग	१.) कोटा आरक्षणसम्बन्धी व्यबस्था बिधमानर प्रतिशतमा पुनरावोलकन । सरकारी ु नियुक्तिमा सेवाको संख्या महिला दलित (सुची) अनुपात	१.) बार्षिक (आ प्रतिवेदन २दलित. महिलाको सरकारी निकायमा आरक्षण अन्तर्गत नियुक्त संख्या (बार्षिक)	२०८३ निरन्तर -
जलवायु परिवर्तन र विपद् जोखिम न्यूनीकरण							
निश्कर्ष सुझावको अनुच्छेद नं	*समितिको सुझाव (छानिएकामात्र)*	*क्रियाकलाप*	*जिम्मेवार निकाय*	*सहयोगी निकाय*	*सुचक*	*सूचनाको स्रोत (मापन माध्यम)*	*समयसिमा (वि.सं)*
५१ (क(	(क र महिला (बालिकाहरूमा र परिवर्तन जलवायु	जलवायु परिवर्तन र प्राकृतिक प्रकोपको महिला बालबालिकामा पर्ने प्रभाव	गृह मन्त्रालय	केन्द्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, राष्ट्रिय विपद् जोखिम	(१। प्रभावित महिला र बालिकाहरुको खन्डित तथ्याङ्क	१.बिपद प्राधिकरणको पोर्टल (वा	

	प्राकृतिक प्रकोपको प्रभावको बारेमा छुट्टाछुट्टै तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने;	मापन गर्न लैङ्गिक रूपमा संवेदनशील)gender-sensitive) सुचना संकलन १। प्रणाली)DIMS) मार्फत अनुगमन र ट्राकिंग गर्ने ।		न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण)NDRRMA), बन तथा वातावरण मंत्रालय	सङ्कलन भएको हुने २ सुचना (भंडारण प्रणालिमा डाटा	प्रणालीमा (उपलब्ध खन्डित तथ्यांक	
		२SIMS प्रणालीमा जलवायु परिवर्तन जोखिम, प्राकृतिक प्रकोपको जोखिम बारे पनि बिबरण थप्ने	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	सम्बन्धित मन्त्रालयहरु, प्रदेश सरकार र स्थानीय तह	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालयको SIMS प्रणालीमा थप जलवायुको प्रभाव तथ्याङ्क समाविष्ट भइ खण्डिकृत तथ्याङ्कको भण्डारण प्रारम्भ	SIMS मा अद्यावधिक तथ्याङ्क समाविष्ट विवरण	२०८३

५१ (ग(	ग. जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण र अनुकूलन कार्यक्रमहरू तथा संरक्षण परियोजनाहरू लगायतका आर्थिक गतिविधिहरू कार्यान्वयन गर्ने	१. कृषिमा संलग्न महिला र अन्तरविविधता महिलालाई जलवायु परिवर्तनले परेको प्रभावहरूको बारेमा अध्ययन गर्ने। २ कृषिमा संलग्न महिला कृषक र उधमिमा जलबायु परिवर्ततनको प्रभाव अध्ययन ३.जलबायु परिवर्तनको जोखिमबाटअनुकुलन क्षमता अभिबृद्दि गर्न महिला लक्षित वचत तथा उधमशिलता सम्बन्धि कार्यक्रम संचालन गर्ने ४.जलवायु वित्तमा महिला कृषक तथा उधमिको पहुँच वृद्दि गर्न नितिगत ब्यवस्था	वन तथा वातावरण मन्त्रालय वन तथा वातावरण मन्त्रालय, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, वन तथा वातावरण मन्त्रालय,	सम्बन्धीत मन्त्रालयहरू, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह वन तथा वातावरण मन्त्रालय, कृषि,तथा पशूपंछी बिकास मंत्रालय, भुमी ब्यवसथा, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय कृषि,तथा पशूपंछी बिकास मंत्रालय, भुमी ब्यवसथा, सहकारी तथा	१.जलवायु परिवर्तन र यसको प्रभावहरूको बारेमा अध्ययन भएको हुने २.कृषी उधमिमा जलबायु परिवर्ततनको प्रभाव अध्ययन	प्रकाशित अध्ययन (प्रति) प्रकाशित अध्ययन)प्रति)प्रति (।	२०८३

		र कार्यन्वयनको स्थितिपत्र तयार गर्ने		गरिबी निवारण मन्त्रालय सम्बन्धीत मन्त्रालयहरू, कृषि,तथा पशूपंछी बिकास मंत्रालय, भुमी ब्यवसथा, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय प्रदेश सरकार, स्थानीय तह			
५१ (ग)	समुदाय र महिला, ग्रामीण महिला, अपाङ्गता भएका महिला र अन्तरविविध महिलाहरुको	१, अन्तरविविध महिला र महिलाहरुलाई जलवायु परिवर्तन र विपद् जोखिम व्यवस्थापन समितिको	वन तथा वातावरण मन्त्रालय, प्रादेशिक तथा स्थानीय तह	सम्बन्धीत मन्त्रालयहरू, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह	बिधमान बिपद व्यवस्थापन सम्बन्धी समितिहको संस्थागत सदस्यता	संस्थागत संरचना थप बारे कानुनी आधार	२०८३ निरन्तर -

	प्रभावकारी रुपमा जलवायु परिवर्तनसँग सम्बन्धित निर्णय लिने र प्रभावहरुप्रति लचिलोपन निर्माण गर्ने	संस्थागत संरचनामा समावेश गर्ने ।			को प्रकार थप र संरचना बारे कानुनी आधार बिष्लेषण	बिष्लेषण भएको हुने	
		अन्तरविविध महिला,युवा, किशोरकिशोरीलाई जलवायु, र अनुकूलन रणनीतिहरूमा प्रशिक्षण, कार्यशाला सञ्चालन सहित जलवायु अभियानकर्ता, Climate Championsहरूमा लगानी गर्ने	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	सम्बन्धीत मन्त्रालयहरू, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह	जलवायु अभियानकर्ता, Climate Champions हरुको पहिचान प्रोत्सान (सुची)	जलवायु अभियानकर्ता, Climate Champions को सुची(	२०८३ निरन्तर -
		५ उत्थानशील जलवायु . दृष्टिकोण, मोडालिटी, राष्ट्रिय कार्ययोजना र सहभागिताका लागी संसदीय सदस्यहरूो लागी कार्यशाला गर्ने।	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	सम्बन्धीत मन्त्रालयहरू, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह	संसदीय सदस्यहरूका लागी संचालित कार्यशाला संख्या सहभागी) ।(संख्या	कार्यशाला प्रतिवेदन (नोट वा)	२०८३ निरन्तर -
महासन्धिको धारा १६. विवाह र पारिवारिक सम्बन्धहरू							

निश्कर्ष सुझावको अनुच्छेद नं	*समितिको सुझाव (छानिएकामात्र)*	*क्रियाकलाप*	*जिम्मेवार निकाय*	*सहयोगी निकाय*	*सुचक*	*सूचनाको स्रोत (मापन माध्यम)*	*समयसिम (वि.सं*
५३ (क)	बाल विवाह गर्ने नाबालिगहरूलाई आपराधीकरण गर्ने अभ्यासको अन्त्य गर्ने	१.बाल विवाह गर्ने नाबालिगहरूलाई आपराधीकरण गर्ने प्राबधानलाई परिमार्जन गर्न मुलुकी अपराध संहिता २०७४ मा आवश्यक संसोधन गर्ने ।	कानुन, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	संघीय संसद, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय, महिला,बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	अपराध संहिता २०७४ मा संसोधन भएको हुने ।	कानुनको संसोधन	२०८३
		२. बाल विवाहबाट अत्यधिक प्रभावित क्षेत्र वर्ग र समुदायमा लक्षित गरी बालबिबाह लक्षित गरी बालबिवाह अन्त्य गर्न जनचेतना कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	प्रदेश सरकार, स्थानीय तह, गैरसरकारी संस्थाहरु	संचालित जनचेतना कार्यक्रम संख्या र सहभागी संख्या (जिल्लागत तथ्यांक)	कार्यक्रम प्रतिवेदन	निरन्तर

५३ (ग)	सम्बन्ध विच्छेदको लागि समान आधार र प्रक्रिया, पारिवारिक सम्पत्तिको अंशबण्डामा समानता, जबर्जस्ती सम्बन्ध विच्छेद तथा दाइजो प्रथा विरुद्धको प्रतिबन्धको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरी महिलाको विवाह तथा सम्बन्ध विच्छेदमा समान अधिकार सुनिश्चित गर्ने	१. महिलाको विवाह तथा सम्बन्ध विच्छेदमा समान अधिकार सुनिश्चित गर्न तथा पारिवारिक सम्पत्तिको अंशबण्डामा समानता कायम गर्न मुलुकी देवानि संहितामा ससोधन गर्ने ।	कानुन, न्याय तथा संसदिय मामिला मन्त्रालय	ब्यवस्थापिका संसद प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	कानुन ससोधन भएको हुने।	कानुनको संसोधन	२०८४

५३ (ङ)	(ङ) अपुताली सम्बन्धी कानूनी व्यवस्थाहरू लागू गर्ने र महिला, विशेषतः विधवा, एकल आमा तथा अपाङ्गता भएका महिला र बालिकाहरूलाई अपुताली प्राप्त गर्न अवरोध पैदा गर्ने व्यावहारिक बाधाहरूलाई जनचेतना अभिवृद्धि, डरधम्कीबाट सुरक्षा, र न्यायिक निकायहरू लगायत परम्परागत अदालतका न्यायिक अगुवा र न्यायाधीश	१. मालपोत कार्यालय, स्थानिय न्यायीक समिति लगायत अनौपचारिक न्याय प्रणालीका अगुवा तथा राज्यको न्याय प्रणालीका ब्यक्तिहरुलाई अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	भुमी ब्यवस्था, सहकारी तथा गरिवी निवारण मन्त्रालय	कानुन, न्याय तथा संसदिय मामिला मन्त्रालय महिला,बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय मालपोत कार्यालय	संचालित अभिमुखीकरण कार्यक्रम संख्या र (सहभागी -	१.) कार्यक्रम प्रतिवेदन २.) सहभागी सुची।	२०८३

DRAFT

	समेतलाई प्रशिक्षण दिई सो मार्फत हटाउने						
५३ (च)	समलैङ्गिक, ट्रान्सजेन्डर, वा अन्य लैङ्गिक पहिचान भएका व्यक्तिहरूबीचको विवाह सम्बन्धलाई कानुनी मान्यता दिने ।	१. विवाहमा समानताको अधिकारलाई मान्यता दिन मुलुकी देवानी संहिता २०७४ मा आवश्यक संसोधन गर्ने ।	कानुन, न्याय तथा संसदिय मामिला मन्त्रालय		देवानी संहितामा संसोधन भएको हुने	देवानी संहिता कानुनको संसोधन	२०८३

DRAFT

४. कार्यन्वयनका लागि संस्थागत ब्यबस्था

क. राष्ट्रिय मार्गचित्र कार्यन्वयन संस्थागत ब्यबस्था

कार्यान्वियनलाई प्रभावकारी बनाउन नेपाल सरकार, महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालयको नेतृत्वमा अन्य विषयगत मन्त्रालयहरु, नागरिक समाजबाट समेत प्रतिनिधित्व रहने गरी राष्ट्रिय निर्देशक समिति र कार्यान्वियनलाई समन्वय गर्न महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालयमा नै रहने गरी सिड समन्वय सचिवालय पनि स्थापना गरी क्रियाशील बनाइने छ ।

निर्देशक समिति

१	महिला बालबालिका तथा जेस्ठ नागरिक मंत्रालयसचिव -	संयोजक
२	मंत्रालय...सहसचिव ,	सदस्य
३	मंत्रालय...सहसचिव ,	सदस्य
४	मंत्रालय...सहसचिव ,	सदस्य
५	मंत्रालय...सहसचिव ,	सदस्य
६	मंत्रालय...सहसचिव ,	सदस्य
७	मंत्रालय...सहसचिव ,	सदस्य
८	मंत्रालय...सहसचिव ,	सदस्य
९	मंत्रालय...सहसचिव ,	सदस्य
१०	सहसचिव ,म बा जे ना मंत्रालय...	सदस्य सचिब

संचालक समिति यो मार्गचित्र कार्यन्वयन गर्ने गराउने माथिल्लो संयंत्र मानिनेछ । समितिले आवस्यकता अनुसार अन्य सरकारी पदाधिकारीसं निकायका .सं रा ,संघिय सचिवहरू वा प्रदेश र स्थानिय तहका पदाधिकारी , प्रतिनिधीलाई आमन्त्रण गर्ने सक्नेछ ।

ख. निर्देशक समितिको काम -कर्तव्य र अधिकार ,

- लैङ्गिक समानता, हिंसा निवारण, र महिला सशक्तीकरणसम्बन्धी नीति, ऐन, र रणनीति निर्माण गर्ने।
- प्रदेश र स्थानीय तहबाट आउने प्रगति विवरण संकलन र विश्लेषण गर्ने।

DRAFT

- विकास साझेदार, अन्तर्राष्ट्रिय निकाय, र नागरिक समाजसँग सहकार्य गरी प्राविधिक तथा वित्तीय सहयोग जुटाउने ।

ग. राष्ट्रिय समन्वय सचिबालय

नेपाल सरकारना .जे.बा. महिला ,जेष्ठ नागरिक मंत्रालयका सहसचिबको संयोजकत्वमा महिला बालबालिका तथा, मंत्रालय सचिवद्वारा तोकिएका पदाधिकारी रहनेगरी एक राष्टिय समन्वय सचिवालया रहने छ ।

सिड सचिवालयले मुख्यत सङ्घीय तथा प्रदेश तहका मन्त्रालय र जिम्मेवार निकायहरूसँग समन्वय लगायत अनुगमन , र भन्डारण लगायतका ,तथ्यांक माग ,मुल्यांकनतोकिएको जिम्मेवारी पूरा गर्न आवश्यक योजना तयार गरी लागू गर्नेछ । सचिवालयले आवस्यकता अनुसार विज्ञ समूह गठन गरि अनुगमन ढांचा कार्यन्वयन सुनिश्चित गर्नेछ ।

१. सहसचिब, महिला वालबालिका तथा जेस्ठ नागरिक मंत्रालय((महाशाखा.. संयोजक
२. उपसचिव योजना महाशाखा अ) -न्तरगत मुलप्रवाहिकरण शाखा— (सद्स्ज (सचिवालय प्रमुख)
३. शाखा अधिकृत ...(योजना महाशाखा अन्तरगत मुलप्रवाहिकरण शाखा) ...सद्स्य
४. शाखा अधिकृत(..मुलप्रवाहिकरण शाखा).... सद्स्य सचिब
५. तथ्यांक वा कम्प्यटर अधिकृत.... सद्स्य.
६. म ना को अर्को सम्बन्धित.जे.बा.महाशाखा वा शाखा कर्मचारी... १

घ. सचिवालयको काम, कर्तव्य र अधिकार

(क (राष्ट्रिय मार्गचित्र कार्यान्वयन गर्न विभिन्न निकायहरुबीच समन्वय गर्ने प्रमुख ईकाइको कार्य गर्ने

(ख (राष्ट्रिय मार्गचित्र कार्यान्वयन गर्न विभिन्न निकायहरुवीच आवश्यक समन्वय गर्ने ।

(ग (राष्ट्रिय मार्गचित्र कार्यान्वयनका सम्बन्धमा प्रतिवेदन तयार गर्ने।

(घ (राष्ट्रिय मार्गचित्र कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी बनाउन नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने,

(ङ (सबै तहका समितिहरु बीच समन्वय गर्ने र आवश्यक सूचना, तथा जानकारीहरु आदानप्रदान गर्ने ।

DRAFT

५. अनुगमन तथा मुल्यांकन सम्बन्धी व्यवस्था

१. संयुक्त राष्ट्र संघीय महिला विरुद्धको भेदभाव उन्मूलन समिति)CEDAW-सिड (को ९०औं सत्र (२०२५फेब्रवरी)मा नेपालको सातौं आवधिक प्रतिवेदन पुनराबोलोकन गरि सो माथि दिएको निष्कर्ष टिप्पणी)COB([4]) CEDAW/C/NPL/CO/7(सुझावहरूको कार्यन्वयनका लागी **तयार** गरिएको ***'राष्ट्रिय मार्गचित्र) बिसं. २०८२-२०८५"*** (को अभिन्न अंगका रुपमा रहने यस सुझावहरूको ***'कार्यन्वयन/अनुगमन ढांचा*** "समाबेश गरिएको छ।

२. यसै **ढांचा** अनुसार समग्र *राष्ट्रिय मार्गचित्र* कार्यान्वयनको योजनाबद्ध पद्दतिगत ,अनुगमन र मुल्याङ्कन गरिनेछ जुन नेपाल सरकारको बिधमान अनुगमन तथा मुल्यांकन ऐन [5] र दिग्दर्शन बमोजिम गरिनेछ

३. **यसै ढांचा लाई मुल आधार मानी** कार्यहरूको कार्यन्वयनकै क्रममा **नतिजामूलक अनुगमन) Results Based Monitoring)** गर्ने व्यवस्था गरिनेछ।

४. **यस *कार्यन्वयन/अनुगमन ढांचा* मा** सिडले दिएका सुझावलाई सम्बोधन गर्न (अनुच्छेद) सिफारिस , सोही अनुसार यस ढाँचामा कार्यन्वयनका लागि -प्रस्तावित **क्रियाकलाप**, प्रगति **सूचक** ,**जिम्मेवार** र सहयोगी निकाय, **सुचनाकोस्रोत**(मापन माध्यम) , **समयसीमा** सहित बजेट निर्धारण गरिएको छ।

५. **राष्ट्रिय** मार्गचित्रको कार्यान्वयन शुरु भएपछि **नियमित अनुगमन, मध्यावधिक मूल्याङ्कन** र मार्गचित्र सम्पन्न भएपछि उपलब्धि र प्रभाव मापन गर्न **अन्तिम अनुगमन** मूल्याङ्कन गरिनेछ। यो समग्र प्रक्रिया संयोजनको जिम्मेवारी **महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय** को नेतृत्वमा रहनेछ। यो **ढांचा**नै मार्गचित्रको बार्षिक र आबधिक समिक्षा सहित अनुगमन र मुल्यांकन गर्ने प्राथमिक माध्यम हुनेछ

६. राष्ट्रिय मार्गचित्र र यस अन्तर्गतको यो ***कार्यन्वयन/अनुगमन ढांचा*** को समग्र कार्यन्वयन र अनुगमन संयोजनको **मुल जिम्मेवारी** संघीय तहमा **महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मंत्रालयको नेतृत्व, संयोजकत्व र समन्वयमा** सम्बन्धित संघीय मंत्रालयहरू (प्रदेश र स्थानिय तहसंगको पुर्ण सहकार्य र आवस्यक समन्वयमा) रहने गरि निर्धारण गरिएको छ।

७. यसै अनुसार मार्गचित्र पुर्ण सफल कार्यन्वयन र अनुगमनका लागि महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मंत्रालयको संयोजन र **नेतृत्वमा** तीन संस्थागत संयन्त्रहरु:[6] **(** केन्द्रिय सिड (CEDAW) **समन्वय सचिवालय,** CEDAW **निर्देशक समिति**) स्थापना गरी क्रियाशिल बनाईनेछ । जसअनुसार-

---

[4] Concluding observations on the seventh periodic report of Nepal - Committee on the Elimination of Discrimination against Women; https://www.ohchr.org/en/documents/concluding-observations/cedawcnplco7-concluding-observations-seventh-periodic-report

[5] अनुगमन तथा मुल्यांकन ऐन २०८०

[6] थप 'संस्थागत ब्यवस्था' मा हेर्नुहोस्। काम, कर्तब्य र अधिकार- महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालयले तोके बमोजिम हुने।

कार्यान्वयनको **प्रभावकारी अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका** लागि मंत्रालयमा स्थापित **सिड समन्वय सचिवालय;** र समग्र मार्गदर्शन र नितिगत निर्देशनका लागि निर्देशक समिति रहनेछन् । सबै संयत्रले तीन[7] वटै तहगत सरकार, संवैधानिक आयोग, संयुक्त राष्ट्र संघिय नियोगहरु, बिकास साझेदार, सरोकारवालाहरु, मानव अधिकारकर्मी, गैरसरकारी संस्था लगायत सँग **आवश्यक समन्वय गरिनेछ।**

८. यि संयन्त्र मार्फत ढांचामा निर्दिष्ट क्रियाकलापको नियमित अनुगमनबाट कार्यन्वयन अवस्था र प्रगति एकिन गर्न र कार्यन्वयन क्रममा देखिएका समस्या र चुनौतिको पहिचान र सो को समयमै आवस्यक निराकरण गर्न सहज हुनेछ।

९. मार्गचित्रका प्रत्येक क्रियाकलाप कार्यन्वयनका लागि तोकिएका बिषयगत प्रमुख जिम्मेवार निकाय र सहयोगी निकायहरू पुर्ण **जवाफदेही** हुने गरी कार्यन्वयन/अनुगमन ढांचामा व्यबस्था गरिएको छ ।

१०. प्रत्येक सम्बन्धित जिम्मेवार र सहयोगी निकायमा यस मार्गचित्रको कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यमा गर्नुपर्ने सहकार्य र समन्वयलाई **अन्तर-मंत्रालय संयत्र मार्फत** थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।

११. प्रदेश तहमा र राष्ट्रिय स्तर (संघिय निकाय) मा बिधमान **लैंगिक सम्पर्क विन्दु** लाई नै यस मार्गचित्र समन्वयको पनि सम्पर्क व्यक्ति मानिने व्यवस्था गरिनेछ ।

१२. कार्यन्वयन/अनुगमन ढांचा अनुसारको अनुगमन र मुल्यांकन पद्दतिलाई **निरन्तर सिकाई** र मार्गचित्रको प्रभावकारिता हासिल गर्ने बिधिका रुपमा उपयोग गरिने छ

१३. गैर सरकारी संस्थाहरुबाट संचालित कार्यक्रमहरुको प्रगती विवरणसंस्थाले नियमित रुपमा सम्वन्धित , कार्यको मुख्य जिम्मेवार निकाय ढांचा अनुसार)[8] लाई पेश गर्ने र एकिकृत बिबरण (CEDAW केन्द्रिय समन्वय सचिवालयमा प्राप्त हुने ब्यवस्था मिलाईनेछ ।

१४. मार्गचित्र कार्यान्वयको समिक्षा गर्न हरेक वर्ष "सिड कार्यान्वयन राष्ट्रिय समिक्षा सम्मेलन" आयोजना गरी तीनै तहका सरकार र नागरिक समाजबीच संवाद र साझेदारीको समीक्षा गरिनेछ । आवश्यकता अनुसार यस्तो समिक्षा सम्मेलन प्रदेश तहमा पनि गर्न सकिनेछ ।

१५. यस मार्गचित्रका क्रियाकलाप र सुचकहरूलाई प्रदेश र स्थानियतहमा पुर्ण रुपमा **आन्तरिकीकरण** र **स्थानियकरण** गरिनेछजसबाट उपलब्धी र प्रतिफलको अनुगमन गर्न सहज हुन्छ भन्ने अपेक्षा गरिएको छ।

१६. **प्रगति सुचक[9]: यस** कार्यन्वयन/अनुगमन ढांचामा प्रस्ताबित प्रत्येक क्रियाकलापमा सम्बन्धित, स्पष्ट, मापनयोग्य, पुरा गर्ने सकिने, भरपर्दो, समयसिमा सहित (SMART) र लैंगिक-संबेदनशिल हुनेगरी **अनुगमन**

---

[7] संघिय, प्रादेशिक र स्थानिय तह

[8] सम्बिधत अनुच्छेदको क्रियाकलापको तथ्यांक संयोजन जिम्मेवारी मुख्य निकायमा हुने हुनाले सबै सहोयोगी निकाय संग समन्वय गर्नुपर्ने ।

[9] प्रस्तावित क्रियाकलापको तहमा आधारित हुने हुनाले सुचकहरू बिभिन्न तहका हुने गरी प्रस्तावित (क्रियाकलाप, प्रतिफल, र असर) लगफ्रेम, रिज्ल्टस चेन सिद्दान्त अनुसार.

सुचक राखिएका छन्। अन्य सम्बन्धित र विद्यमान कार्ययोजना, १६औ योजना, दिगो बिकास लक्ष लगायतका सुचकसंग मेल हुनेगरि एकरुपता कायम राख्ने प्रयास गरिएको छ।

१७. **आधारभुत तथ्यांक** --यस मार्गचित्र कार्यान्वयन शुरुबिधमान ,हुनुभन्दा अगावै (२०८२.सं.बि)) राष्ट्रिय योजना आयोग ,संघिय मंत्रालय ,रहेका वा नेपाल सरकार१६ औ योजना([10]राष्ट्रिय तथ्यांक , कार्यालय[11] लगायत का निकायले गरेका सम्बन्धित बिषयगत आधारभुत सर्वेक्षणका अध्यावधिक तथ्यांकलाइ नै आवस्याकता अनुसार आधारभुत तथ्यांक मानिनेछ।

१८. लक्ष माईलस्टोन -यसै गरी दिगो बिकास लक्ष SDG ,५लक्ष) लैंगिक समानता(, लक्ष १६ लगायत ((शान्तिपुर्ण समाज)SDG सम्बन्धि सुचक[12] १६ ,औ योजना[13] का **परिमाणात्मक लक्ष** , मानव अधिकार सम्बन्धि कार्ययोजना लगायतका अन्तरर्ष्ट्रिय प्रतिवद्धता कार्यान्वयन योजनामा समाबेस भएका लक्ष लाई ने यस ढांचामा लक्ष सरह मानिनेछ।

१९. **तथ्यांक संकलन** - अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका कार्यको तथ्यांक संकलन कार्यका लागि मिश्रित प्रणाली (Mixed methods) अन्तरगत परिमाणात्मक तथ्यांक संकलन र गुणात्मक तथ्यांक संकलन दुबै बिधिहरू प्रयोग गरिनेछ।

२०. प्रतिफल तह (output) को नतिजालाई अर्धबार्षिक वा बार्षिक समिक्षा गरिनेछ भने असर (Outcome) तहको परिणामका लागि ढांचामा तोकिए अनुसारको सर्भेक्षण र अध्ययन मार्फत मापन गरिनेछ ।

२१. मार्गचित्र कार्यान्वयन प्रक्रियाको मध्याबधिक **मुल्यांकन र सम्पन्न भएपछि** अन्तिम मूल्याङ्कन गरिनेछ ।

२२. ***मार्गचित्र र कार्यन्वयन/अनुगमन*** ढांचाको कार्यान्वयन मूल्याङ्कन प्रतिवेदन समीक्षा गरी आवश्यकताअनुसार यस ढांचामा परिर्माजन गर्न सकिनेछ।

२३. **प्रवेश बिन्दुहरूः** बिधमान सरकारी संयन्त्र र सुचना प्रणाली मार्फत नै **भईरहेका अनुगमन र मुल्यांकन सम्बन्धी कार्य र प्रणालीहरू**[14] मार्फत तथ्याङ्क सङ्कलन गरी दोहोरोपन घटाइनेछ।

२४. यस्तै गरेर यस मार्गचित्रलाई **बिधमान निकायहरूका हुने अनुगमन कार्य, आबधिक योजना लगायत दिगो बिकासमा जोड्ने** प्रबेश बिन्दुहरू पहिचान गरी तीनै तहका योजनामा समाबेस गर्ने ब्यवस्था गरिनेछ। मार्गचित्रलाई **SDG (लक्ष ५ र १६), १६औं योजना** र **UPR कार्ययोजना** सँग जोडिनेछ।

DRAFT

[10] १६औ योजान (२०८१) https://npc.gov.np/content/6461/sixteen-plan--fy-fy-fy-fythting-2081-81-8285-85-86-/

[11] https://nsonepal.gov.np/

[12] GON-NPC SDG Revised Indicators (2018) https://npc.gov.np/content/6482/sustainable-development-goal-revised-indicator-/ (p.p 20-21)

[13] १६औ योजान (२०८१) https://npc.gov.np/content/6461/sixteen-plan--fy-fy-fy-fythting-2081-81-8285-85-86-/

[14] जस्तै बिभिन्न मन्त्रालयगत सुचना प्रणाली (SIMS, IEMS, HMIS BIPAD, ILIMS, CRIMS, CPIMS आदि).

अनुगमन र रिपोर्टिंग संयंत्र :

२५. **नियमित** अनुगमन र रिपोर्टिंग लाई पारदर्शी र जवाफदेही बनाउन फ्रिक्वेन्सी, विधि र चेकलिष्ट तय गरिनेछ। रिपोर्टिगंको संयोजन सचिवालयले गर्नेछ।

२६. मुख्य जिम्मेवार निकायहरूले (सबै सहयोगी निकाय संगको समन्वयमा) **प्रगति प्रतिबेदन नमुना** (Template) अनुसार आवधिक, अर्धवार्षिक/वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी सिड सचिवालयमा पेश गर्नुपर्नेछ।

२७. सिड सचिवालयले सबै तहबाट प्राप्त विवरण एकीकृत गरेर बार्षिक समिक्षा गरी वार्षिक राष्ट्रिय प्रतिवेदन मस्यौदा तयार गर्नेछ र निर्देशक समितिमा पेश गर्नेछ।

२८. **सिड सचिवालय**ले बिषयगत छलफल र समिक्षा तथ्यांक र ,भई पारित मस्यौदा प्रतिवेदन (बार्षिक) बिबरणलाई**राष्ट्रिय बार्षिक प्रतिवेदनको रुपमा** तयार गरि निर्देशक समिती[15]को बैठकमा पेश गर्नेछ

२९. बार्षिक प्रतिवेदन पछि राष्ट्रिय निर्देशक समितिले सो प्रतिबेदन समिक्षा गरि आवस्यक निर्णय गर्नेछ।

३०. **प्रतिवेदन रिपोर्टिंग -** वार्षिक र २ वर्षे प्रगति प्रतिवेदनमा प्रगति, चुनौती, सुझाव र असल अभ्यास समावेश गरिनेछ।

३१. **CEDAW प्रतिवेदनः रिपोर्टींगलाई** महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय (र अन्तर्गतको सिड समन्वय सचिवालयल) लाई CEDAW प्रतिवेदन तयारीका लागि केन्द्रीय मन्त्रालयका रूपमा तोकिनेछ।सचिवालयले ले बार्षिक प्रतिवेदनका आधारमा मस्यौदा तयार गरी निर्देशक समितिमा पेस गर्नेछ।निर्देशक समितिले सिडको मस्यौदा प्रतिवेदन समिक्षा गरि नेपाल सरकारको तर्फबाट पेश गर्ने तयारीका लागि आवस्यक परिमार्जन, वा निर्णय गर्न, निर्देशन दिन सक्नेछ ।

३२. सिड प्रतिवेदन तयारी बारे अर्को भाग'(१०) आगामी *CEDAW प्रतिवेदन तयारी भनी* समेटिएको छ।

३३. **सञ्चार**: अनुगमन नतिजा बुलेटिन, इन्फोग्राफिक्स र ड्यासबोर्डमार्फत सार्वजनिक गरिनेछ।

मुल्यांकन व्यबस्था

१. मूल्याङ्कनले मार्गचित्रको **सान्दर्भिकता, कार्यकुशलता, प्रभावकारिता र दिगोपना** मापन गरी जवाफदेहिता सुनिश्चित गर्नेछ। यसले हासिल भएको प्रतिफल, असर तथा प्रभाव को लेखाजोखा गरि सम्बन्धित पक्षलाई नतिजाप्रति जवाफदेही गराउन र विगतबाट पाठ सिकेर भावी योजना, नीति, कार्यक्रम र आयोजनाको तर्जुमालाई तथ्यपरक बनाउन मूल्याङ्कनको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ[16]।यसै आधारमा यस राष्ट्रिय मार्गचित्रको कार्यन्वयन ढांचा बमोजिम आबधिक मूल्यांकन गरिनेछ ।

---

[16] राष्ट्रिय योजना आयोग, अनुगमन तथा मुल्यांकन दिग्दर्शन २०७५ पृ ३२

२. बिशेषत २ बर्षमा परिणाम र (२०८३) प्रतिफलको मध्यावधि समिक्षा मुल्यांकन))Mid-Term Review (र ४ बर्षमा (२०८५) मार्गचित्रको उपलब्धि, असर र प्रभाव मापनका लागि अन्तिम मूल्यांकन)End -Term Evaluation(गरिनेछ।

३. **दुबै** मध्याबधिक **मुल्यांकन** बिधमान अनुगमन ऐन[17]दिग्दर्शन ,[18] र प्रचलित अभ्यास[19] बमोजिम गरिनेछ।

४. यस समग्र मुल्यांकन व्यवस्था र प्रकियाको संयोजन सिड समन्वय सचिवालयबाट हुनेछ। सो अनुसार चाहिने तेस्रो पक्ष मुल्यांकनको टिआर.ओ. (ToR) आदि मस्यौदा गर्ने ब्यवस्था गर्नेछ।

५. निर्देशक समितिको सुझावमासमन्वय सचिवालयले आन्तरिक स्वमुल्यांकन वा सिड , स्वतंत्र बिज्ञ वा तेस्रो पक्ष मुल्यांकन)Third Partyमार्फत मुल्यांकन कार्य गराउने सक्नेछ । (

अनुगमन र मुल्यांकनको जवाफदेहिता र पारदर्शिता संयत्र:

३४. **मार्गचित्र कार्यन्बयनका प्रत्येक क्रियाकलापका लागि** प्रमुख जिम्मेवार निकाय र सहयोगी निकायहरू तोकि, **जवाफदेही** हुने गरी यस **कार्यन्वयन/अनुगमन ढांचामामा** उल्लेखित गरिएको छ ।सबै जिम्मवार निकायले क्रियाकलाप, र बजेट कार्यन्वयन र परिणाम को **पारदर्शिता** सुनिष्चित गर्नेछन्। सचिवालय, प्राबिधिक र निर्देशक समितले सहयोग गर्नेछन्।

६. मार्गचित्र कार्यान्वयनका लागि स्रोत पहिचान र परिचालन

संयुक्त राष्ट्र संघीय महिला विरुद्धको भेदभाव उन्मूलन समितिले नेपालको सातौं आवधिक प्रतिवेदन माथि दिएको निष्कर्ष टिप्पणी र सुझावहरुको कार्यान्वयनका लागि तयार गरिएको यो राष्ट्रिय मार्गचित्र रूपरेखा ९बि।सं २०८२ देखी २०८६० ले नेपालका लैंगिक समानताका प्रतिबद्धतालाई व्यावहारिक वित्तिय योजनाहरूसँग जोड्ने प्रयास गरेको छ । यसमा तिन तहकै सरकारहरुले आगामी ४ वर्षमा अत्यन्त प्राथमिकताका राख्नुपर्ने लैंगिक समानताका क्षेत्रमा महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय र अन्य सम्बन्धित मन्त्रालयहरू र केहि प्रदेश तथा स्थानिय तहबाटै सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यक्रमहरू र तिनको वित्तिय आवश्यकताको विवरण समावेश गरिएको छ। यस मार्गचित्रको प्रमुख उदेश्य नै सरकारका सबै तहहरूमा ऋभ्म्भ्ध् प्रतिबद्धताहरूलाई पर्याप्त वित्तिय स्रोतसाधनसहित कार्यान्वयन योग्य बनाउनु रहेको छ।

---

[17] अनुगमन तथा मुल्यांकन ऐन २०८०

[18] राष्ट्रिय योजना आयोग, अनुगमन तथा मुल्यांकन दिग्दर्शन २०७५

[19] जस्तै उदाहरण: यस अघिको छटौं निस्कर्ष टिप्पणी को कार्यन्वयन बारेमा राष्ट्रिय महिला आयोगले २०२१ मा गरको अध्ययन।

ख. मार्गचित्र कार्यान्यनका लागि स्रोत पहिचान

१. मार्गचित्रमा उल्लेखित क्रियाकलापहरुलाई संघ, प्रदेश र स्थानीय तहबाट सम्पन्न गर्नु पर्ने तहगत जिम्मेवारी अनुरुप खर्चको अनुपात बाँडफाँड गरिनेछ ।मार्गचित्र कार्यन्वयनको लागि नेपाल सरकार लगायत निम्न सरोकारवालाको भूमिका यसप्रकार रहनेछ ।

अ. नेपाल सरकारः मार्गचित्रमा उल्लिखित क्रियाकलापहरुलाई नेपाल सरकारका नियमित कार्यक्रमहरुबाट सम्बोधन गरिरहेका विषयहरु अन्तर्गत लागत वृद्धि गरी समावेश गरिनेछ ।

आ. विकासका साझेदारः मार्गचित्रलाई प्रभावकारी कार्यन्वयन गर्न विकासका साझेदारहरुबाट चार वर्षिय साझेदारीको पूर्व प्रतिबद्धता प्राप्त गरी कूल बजेटको वास्तविक अनुमान अनुरुप कूल साझेदारीको लागत सुनिश्चित गरिनेछ ।

इ. निजी क्षेत्रः मार्गचित्रमा उल्लिखित क्रियाकलापहरुको कार्यन्वयन गर्न निजी क्षेत्रसँगको सहकार्यलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । निजी क्षेत्रबाट संचालन हुन सक्ने कार्यहरु पहिचान गरी भईरहेका कार्यहरु अन्रतगत वा योजनागत रुपमा निजी क्षेत्रलाई परिचालन गर्न सकिनेछ । निजी क्षेत्रबाट भएका सहयोग र सहकार्यलाई मार्गचित्र कार्यान्यनमा निजी क्षेत्रको आर्थिक योगदान अन्रतगत रुपान्तरण गरिनेछ ।

६.१ बजेटको व्यवस्थास् केही संवेदनशील तर महत्वपूर्ण क्षेत्रहरू, जस्तै लैंगिक हिंसा पिडितहरुलाई सहयोग र नागरिकताको अधिकार कार्यान्वयन जस्ता ऋभम्म्ब्ध् अनुपालनका आधारभूत कार्यहरू, केहि नेपाल सरकारको बजेट प्रणालीमा परिलक्षित भैरहेका तथा आगामि आर्थिक वर्षदेखि बजेट विनियोजन गर्न अत्यावश्यक ठानिएका कार्यक्रमहरु यस मार्गचित्रमा समावेश गरिएको छ । साथै यि कार्यक्रमहरुमा संयुक्त राष्ट्र संघ लगायतका विभिन्न विकास साझेदारहरूले नेपाल सरकारसंग सहकार्य गरी विगत देखिनै यीनै क्षेत्रहरूमा सहयोग पनि गरिरहेका छन् र यस मार्गचित्र बमोजिमको ४ वर्षे कार्यक्रमको खाकामा समेत विभिन्न विकास साझेदार र नागरिक समाजसंग सम्बन्धित संस्था तथा गैह्र सरकारी संस्थाहरुले समेत सहयोग गर्न सक्नेछन् ।

६.२ शसर्त अनुदान मार्फत प्रदेश तथा स्थानिय तहमा बजेट विनियोजनको व्यवस्थास् जनतासंग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने भएकाले स्थानीय तहहरूले सेवा वितरणमा महत्वपूर्ण भूमिका भएका कतिपय कार्यक्रमहरु शसर्त अनुदान मार्फत सेवाग्राहीहरुको सम्बोधन गर्ने, जनचेतनामूलक क्रियाकलापहरु गर्ने र आवश्यक क्षमता विकास गर्ने प्रयाश गरिएको छ । शिक्षा तथा स्वास्थ्य क्षेत्रमा ऋभम्म्ब्ध् अनुपालन संग सम्बन्धित विभिन्न बजेट कार्यक्रमहरु सम्बन्धित मन्त्रालयहरुबाटै शसर्त अनुदानको व्यवस्था हुनेछ भने यस मार्गचित्रमा प्रस्तावित कतिपय कार्यक्रमहरु म बा जे ना म मार्फत अनुदान जाने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

६.३ लैगिंक उत्तरदायि बजेटको कार्यान्वयनस् ऋभ्म्बध् अनुपालन संग सम्बन्धित विभिन्न बजेट कार्यक्रमहरु राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति कार्यान्वयन संग सम्बन्धित रहेको तथा यसको आँकलन गर्न सहयोगी हुने औजारको रुपमा लैगिंक उत्तरदायि बजेटको कार्यान्वयन आवश्यक भएकाले अर्थ मन्त्रालयसंगको प्रभावकारी समन्वयमा म बा जे ना म ले विशेष जोड दिनेछ । तिन तहकै सरकारी निकायहरुमा लैगिंक सम्पर्क विन्दु को सुदृणीकरण र राज्यको वित्तिय संघीयतालाई बलियो बनाउने अभियान सहित कोडिंगको प्रभावकारीता सहित लैगिंक उत्तरदायि बजेटको कार्यान्वयन गरिनेछ ।

६.४ अनुमानित वजेटस् मार्गचित्रसंग सम्बन्धित कार्यक्रमको ऋभ्म्बध् माथि दिएको निष्कर्ष टिप्पणी र सुझावहरुको कार्यान्वयनका लागि सन् २०२६ देखि २०३० सम्मको कार्यक्रमहरुको अनुमानित वजेट सहितको विस्तृत विवरण अनुसूची १ मा दिइएको छ ।

७. आगामि प्रतिवेदनको तयारी र प्रक्रिया

महिलामाथि हुने सबै प्रकारका भेदभाव उन्मूलनसम्बन्धी महासन्धि (ऋभ्म्बध्) अन्तर्गत नेपालले पेश गर्ने आवधिक प्रतिवेदनहरूको तयारी र संवाद प्रक्रियाले उत्तरदायित्व, पारदर्शिता, र लैङ्गिक समानता प्रवद्र्धनका लागी नेपालले गरेका कार्यप्रगतीको उजागर गर्ने प्रमुख माध्यम बन्न सक्दछ । यसका लागि नेपालले सिड अनुगमन प्रणालीसँगको प्रभावकारी संलग्नता सुनिश्चित गर्न आवश्यक मुख्य चरणहरू जस्तो प्रतिवेदन मस्यौदा, तथ्याँक संकलन, मस्यौदा प्रतिवेदन माथि सरोकारवालाहरुसगंको वृहत छलफल र प्रक्रियाहरुको जिम्मेवारी र समन्वय संयन्त्रहरूको भुमिकालाई यस मार्गचित्रमा नै स्पष्ट प्रस्तुत गरिनु आवश्यक देखिन्छ ।

१. प्रतिवेदन तयारी प्रक्रिया

क. प्रतिवेदन तयारीको प्रमुख जिम्मेवार निकायको रुपमा महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय रहनेछ । यस कार्यका लागि महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालयले अन्य विषयगत मन्त्रालय, संवैधानिक निकाय, सुरक्षा निकाय र स्वतन्त्र विज्ञहरू सहितको अन्तर—मन्त्रालय कार्यदल गठन गरिन्छ । कार्यदलले अन्य सरोकारवाला निकायहरूसँग नीतिगत र प्राविधिक समन्वय गर्नेछ ।

ख. राष्ट्रिय तथा स्थानीय तहका निकायहरूबाट लैङ्गिक समानता, महिला सशक्तिकरण, हिंसा विरुद्धका कानूनी तथा संस्थागत व्यवस्था, शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी, न्याय पहुँच, तथा लैङ्गिक बजेटिङ सम्बन्धी अद्यावधिक तथ्यांक संकलन गरिनेछ । । केन्द्रीय तथ्यांक विभाग, सामाजिक विकास मन्त्रालयहरू, र स्थानीय तहबाट प्राप्त

तथ्यांक उपयोग गरिन्छ । नागरिक समाज र गैरसरकारी संस्थाहरूको अध्ययन, प्रतिवेदन तथा अनुसन्धान पनि सहायक स्रोतका रूपमा प्रयोग गरिनेछ ।

ग. प्रतिवेदन तयारीको लागी आवश्यकता अनुसार संघीय, प्रदेश र स्थानीय तहमा परामर्श र छलफल कार्यक्रम गरिनेछ । यस्ता कार्यक्रमहरुमा विभिन्न सघंसस्थाहरु, नागरिक समाज, सीमान्तकृत समूदायहरु लगायत आवश्यकता अनुसार विभिन्न समूहहरूको सहभागिता सुनिश्चित गरिने छ । नागरिक समाज संगठनहरू, महिला अधिकारकर्मी, दलित, आदिवासी, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, लैङ्गिक अल्पसंख्यक समूह, र पत्रकारहरूसँग खुला छलफल तथा अन्तरक्रिया गरिन्छ ।

घ. प्रतिवेदन मस्यौदा प्रक्रिया

प्रतिवेदन मस्यौदा गर्दा प्रतिवेदनमा यस सम्बन्धमा भएका उपलब्धि र चुनौती दुवै विषयहरु समेट्िने छ । प्रतिवेदनमा विगतका निष्कर्ष टिप्पणी तथा सुझावहरुलाई प्रत्यक्ष सम्बोधन गरीने छ । मस्यौदालाई अन्तर–मन्त्रालय समितिमा परामर्शका लागि पठाइने छ र प्राप्त सुझावहरुलाई उपयुक्तताको आधारमा प्रतिवेदनमा समावेश गरिनेछ । ।

२. रचनात्मक संवादको तयारी

- संवाद मिति प्राप्त भएपछि तुरुन्तै तयारी सुरु गरिने छ ।
- प्रतिनिधि मण्डल गठन, संभावित जवाफ मस्यौदा र अभ्यास सत्रका लागि समयसीमा सहित मार्गचित्र बनाइने छ ।
- सम्बन्धित विषयगत मन्त्रालयले आफ्नो क्षेत्रगत विवरणात्मक नोट तयार गर्ने छन ।
- समितिबाट सोधिन सक्ने प्रश्नहरूको सूची बनाएर विस्तृत जवाफ तयार गरिने छ ।
- प्रतिनिधि मण्डलको संरचना तयार गर्दा लैगिंक, समावेशि सन्तुलित प्रतिनिधित्वको सुनिश्चितता गरिने छ ।

८. मार्गचित्र कार्यान्वयनमा समन्वय र सहकार्य

८.१ संघ, प्रदेश र स्थानीय तह विच समन्वय र सहकार्यः यस राष्ट्रिय मार्गचित्र कार्यान्वयनको परिणाममुखी कार्यान्वयनका लागि स्थानीय तह, प्रदेश तह र संघीय तहमा पारस्परिक सहकार्य हुन आवश्यक छ । संविधानले संघ, प्रदेश र स्थानीयतहको अन्तर सम्बन्ध सहकारीता, सह अस्तित्व र समन्वयको सिद्वान्तमा आधारित हुने ब्यवस्था गरेको छ । संविधानले संघ, प्रदेश र स्थानीय तहलाई मानव अधिकार तथा मौलिक

हक, कानुनी राज्य, समानतामा आधारित समतामुलक समाज, समावेशी प्रतिनिधित्व र पहिचानको संरक्षण गर्ने जिम्मेवारी र दायित्व दिएको छ । नेपाल सरकारले राष्ट्रिय महत्वका विषयमा प्रदेश मन्त्रिपरिषदलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्ने, प्रदेश प्रदेशबिच साझा सरोकार, चासो र हितको विषयमा आपसमा समन्वय र सहयोग विस्तार गर्न सक्ने, स्वास्थ्य, शिक्षा जस्ता अधिकारहरुको विषय प्रदेश सरकारमा निहित रहने ब्यवस्था छ । न्यायिक प्रक्रिया, पारिवारिक मामिला, योजना, सामाजिक सुरक्षा र रोजगारी, विपत, उद्धार र राहत जस्ता विषय संघ र प्रदेशको साझा अधिकार हुने र स्थानिय तहले स्थानिय तथ्याँक र अभिलेख संकलन र ब्यवस्थापन गर्ने ब्यवस्था छ । स्थानीय तहमा स्थानीय स्तरका विकाश आयोजना र परियोजनाहरु, आधारभुत र माध्यमिक शिक्षा, जेष्ठ नागरिक, अपागंता भएका ब्यक्ति र अशक्तहरुको ब्यवस्थापन गर्ने अधिकार निहित रहेको छ भने शिक्षा, स्वास्थ्य, सामाजिक सुरक्षा जस्ता विषयहरुमा सबैको साझा अधिकार रहेको छ । तसर्थ, महिला सशक्तिकरण, सामाजिक सुरक्षा, न्यायको सुनिश्चितता जस्ता विषयहरु संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका साझा सरोकार, चासो र कार्यन्वयनका विषयहरु हुन । त्यसैले तिनै तहका सरकारहरुको समन्वय र सहकार्यमा मात्रै मार्गचित्रको प्रभावकारी कार्यन्वयन संभव हुनसक्दछ । मार्गचित्रले प्राथमिकताका आधारमा कार्यन्व्यनका लागी सुनिश्चित गरेका क्रियाकलापहरुलाई प्रदेश तथा स्थानिय सरकारले स्थानिय आवश्यकता र प्राथमिकता हेरी प्रदेश तथा स्थानिय स्तरको मार्गचित्र र्मिाण गरी कार्यान्वयन गर्न सक्नेछन ।

८.२ विकासका साझेदार, दातृ निकाय तथा गैरसरकारी संघसस्थाहरुसगं समन्वय र सहकार्यः

सिड समितिले दिएका सुझाव तथा निश्कर्ष टिप्पणीहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागी मार्गचित्र निर्माण गर्ने पहिलो चरण देखि नै विकासका साझेदार, दातृ निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्था र नागरिक समाजसग सहकार्य हुदै आएको छ । यसले गर्दा राष्ट्रिय मार्गचित्रमा सरोकारवालाहरुसँग प्रत्यक्षरुपमा छलफल गरी तिनीहरुको राय सुझाव प्राप्त गर्न र स्वामित्वबोध गराउन सहज भएको छ । यसको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न भविश्यमा पनि उल्लिखित समुदायसंगको सहकार्यलाई निरन्तरता दिन आवश्यक छ । राष्ट्रिय मार्गचित्रको निर्माणका क्रममा सहकार्य गर्ने सरकारी निकाय, विकासका साझेदार, दातृ निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्था र नागरिक समाजको योगदानको उच्च कदर गर्दै यसको कार्यान्वयनको तहमा अझै बढि सहयोग, समन्वय र सहकार्यका लागि नेपाल सरकारले अपेक्षा गरेको छ ।

८. ३ मार्गचित्रको कार्यान्वयन सहजता लागि **प्रदेश तहमा संयोजन र समन्वय गर्न** सम्बन्धित प्रदेश सामाजिक बिकास मंत्रालयमा कार्ररत एक जना सम्पर्क व्यक्ति (Focal person)[20] तोकिनेछ। सो सम्पर्क ब्वक्तिले प्रदेश र स्थानिय तहका सबै क्रियाकलापको कार्यन्वयन,अनुगमन र रिपोर्टीग मा समन्वय गर्नेछ ।

८.४ **मार्गचित्रको को** कार्यान्वयन कार्ययोजना रुपरेखा मा तोकिएको नेपालसरकारका निकाय जिम्मेवार र सहयोगी) स्थानिय तहका ,लगायत प्रदेशसरकार-(निकाय को सुचि अनुसार साथै सम्बन्धित सामाजिक सामुदायिक संस्था, संयुक्त राष्ट्र सङ्घीय निकाय र विकासका साझेदार र राष्ट्रिय तथा अन्तरराष्ट्रिय गैर सरकारी संघ÷संस्था, संस्थाहरूसँग आवश्यकता अनुसार समन्वय एवं सहकार्य गर्नेछ ।

८. ५ **मार्गचित्रको को** कार्यान्वयन अनुगमन ढांचामा भएका स्थानिय तहको स्तरमा हुने क्रियाकलाप र गितिबिधमा बिषेश गरी जानकारीबा जे म) तथ्यांकको सिड को रिपोर्ट तयारीमा अहम भुमिका हुने हुनाले सिड सचिवालयले , चौमासिक (न मंत्रालय मार्फतरुपमा **मासिक तथ्यांक अध्यावधिक गर्न वा SIMS मा अध्यबधिक र्गन माग गर्न सक्नेछ।** प्राप्त सूचना सङ्घीय तहमा महिला मन्त्रालयमा सुरक्षित रहनेछ ।

८.६ यस **मार्गचित्रको को** कार्यान्वयन अनुगमन ढांचामा का तोकिएको मुख्य कार्यहरू बाहेक ,लेखाजोखा ,अध्ययन - सर्भेSOP निर्माण (जिम्मेबार निकाय) निर्देशिका बनाउने आदि कार्य नेपाल सरकारको संबन्धित मंत्रालय ,को नियमित बिधि बाट र र सिड **मार्गचित्र** संग जोडिएको बिशेष बिषयमा अध्ययन सर्भे निर्देशक ,लेखाजोखा ,समितिबाट स्वीकृत गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।

८.७ सिड समन्वय सचिवालयको संयोजनमा संबन्धित जिम्मेवार मन्त्रालयमानब ,महिला आयोग ,सहयोगी निकाय , अधिकार आयोग लगायत निकायले बिभिन्न तहमा कार्ययोजना कार्यान्वयनको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नेछ

८. ८ अनुगमन ढांचामा कार्यान्वयनका क्रममा प्राप्त जानकारी तथा सफल अभ्यासलाई अभिलेखीकरण गर्दै विभिन्न तह, क्षेत्र र विषयमा त्यस्ता अनुभव आदानप्रदानका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

८. ९ कार्ययोजनामा जिम्मेवार निकाय र सहयोगी निकाय भनी फरकफरक जिम्मेवारी तोकिएको भए तापनि आपसी सहमतिमा तोकिएको जिम्मेवारी पूरा गर्नेछन् ।

[20] महिला, लैंगिकता र मानव अधिकार संबन्धीत काम गर्ने शाखा को कर्मचारी (१३२५ कार्ययोजना को फोकल पर्सन जस्तै)

९. कार्यन्वयनको चुनौती, जोखिम र न्युनिकरणका उपायहरु

प्रस्तुत मार्गचित्र र यसको ***कार्यन्वयन/अनुगमन ढांचा*** "मुख्य रुपमा सिड को ९०औं सत्र (२०२५फेब्रवरी)मा नेपालको सातौं आवधिक प्रतिवेदन पुनराबोलोकन गरि सो माथि दिएको निष्कर्ष टिप्पणी)COB([21])CEDAW/C/NPL/CO/7(सुझावहरूको निस्कर्ष टिप्पणी र सुझाबमा मात्र केन्द्रित भई तयार पारिइको छ जुन यसको सिमा रहेको छ ।तसर्थ यसलाई समग्र सिड (वा पहिलेका प्रतिवेदनलाई) समेटेको रुपमा लिन सकिंदैन।

यस मार्गचित्र बिशेषतः निस्कर्ष टिप्पणी र सुझाबमा आएका बिषयमा मात्र केन्द्रित भई क्रियकलाप र सुचक तय गरिएको छ ।

मार्गचित्र र कार्यन्वयन अनुगमन ढांचालाई नेपाल सरकारका अन्य महिला अधिकार र लैंगिक समानताका का बिभिन्न निति (२०७७जस्तै राष्ट्रिय लैंगिक समानता निति)लगायत अन्य कार्ययोजनाहरूको परिपुरकका रुपमा लिई कार्यन्वयन गर्नुपर्ने हुन्छ।

मुलत संघिय तहमा कार्यन्वयन गर्ने प्रारम्भिक योजना भएता पनि अधीकांश क्रियाकलाप स्थानिय तहमा कार्यन्वयन हुनेगर्नुपर्ने हुनाले यसलाई तिन ,ै तहमा ,कसरी लैजाने र मुलत तथ्यांक संकलन (क्रियाकलाप अनुसार) सफल समन्वय भन्ने चुनौती देखिन्छ । एकरुपता कायम गरर्ने र

बिगत धेरै कार्ययोजना निति हरूमा योजना लेखिएता पनि वास्तबिक कार्यनन्वयनमा तदारुकताको कमीले योजना कागतमै मात्र सिमित नहोस भन्नने चुनौति यस मार्गचित्रमा लागु नभई अगाडी बढ्दा यसको जोखीम न्युनिकरण हुनेछ ।

क. चुनौती

- बिधमान अनुगमन ऐन नियम अनुसार गर्नुपर्ने अनिवार्य **अनुगमन र मुल्यांकनलाई थप** प्रभावकारीता - नतिजामुलक अनुगमन सुनिि‌स्चत गर्ने चुनौती ।
- एकीकृत तथ्यांक र सुचना प्रणालीको सही ब्यबस्थापन समस्या)
- एकीकृत तथ्याङ्क प्रणालीको अभाव ।
- खण्डीकृत तथ्याङ्कको कमी र डाटा अद्यावधिक नहुनु।
- सरकारी र गैरसरकारी तथ्याङ्कमा भिन्नता।

---

[21] Concluding observations on the seventh periodic report of Nepal - Committee on the Elimination of Discrimination against Women; https://www.ohchr.org/en/documents/concluding-observations/cedawcnplco7-concluding-observations-seventh-periodic-report

- नियमित अनुगमन र प्रतिवेदनमा उपलब्धिहरू पूर्ण प्रतिबिम्बित नहुनु।
- दोहोरो लगानी र प्रभावकारी समन्वयको कमी।
- अन्तराष्ट्रिय सिड प्रतिवेदन तयार गर्दा प्रदेश र स्थानिय तहको एकिकृत तथ्यांक नभएकोले प्रतिवेदनमा चुनौती ।एकरुपको रास्ट्रिय रिपोर्टींग र साझा नतिजा र परिणाम प्रतिबिम्बित गर्ने प्रतिवेदन अभाव।
- प्रबेश बिन्दुहरूः बिधमानमा सबै तह (संघिय, बिषयगत, प्रदेश, स्थानिय) बाट **भईरहेका अनुगमन र मुल्यांकन सम्बन्धि प्रयासमानै सुधार र निरन्तरा दिई <u>नयां नबनाई</u>**, तथ्यांक र सुचना स्रोत संकलन गर्ने कार्यलाई सिड का क्रियाकलाप जोड्न चुनौती,

ख. सुझावः

यस मार्गचित्रको सफल कार्यान्वयनका लागि सचिवालय ,मंत्रालयले ध्यान दिनु पर्ने बिषयहरू

- अन्तर मन्त्रालय समन्वय र सहजीकरणमा निरन्तरता भईरहनुपर्ने[22]
- दिगो बिकासका लक्ष (जस्तै लक्ष ५) संग मंत्रालयका सुचकहरूको टाईअप (जोड्न) गर्न सोही बमोजिम कार्यक्रम संचालन गरि लक्ष हासिल गर्ने कुरामा ध्यान दिनुपर्ने
- एकिकृत तथ्यांक तथा सुचना प्रणालीको बिकास र मंत्रालयको अहम भुमिका हुनुपर्ने ।
- अनुगमन तथा मुल्यांकन प्रणालीलाई संस्थागत र प्रभावकारी बनाउने।
- रिपोर्टिङः एकरूप र तथ्यपरक प्रतिवेदन तयारी।
- खन्डिकृत तथ्यांकको प्रभावकारी संकलन र प्रयोग सम्बन्धि क्षमता अभिबृद्धि गर्ने।

[22] महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मंत्रालयको **बार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०८० २०८१), परिच्छेद ५, पृ४०**

पारिभाषिक शब्दावली

१. लैङ्गिक विविधताः लैङ्गिक विविधताको अर्थ जनसंख्या, संस्था वा समुदाय भित्र विभिन्न प्रकारका लैङ्गिक पहिचानहरूमा व्यक्तिहरूको निष्पक्ष र समतामूलक प्रतिनिधित्व हो। यसले परम्परागत पुरुष/महिला बाइनरीभन्दा बाहिरका विविध लैङ्गिक अभिव्यक्तिहरूलाई पहिचान गर्ने र मूल्याङ्कन गर्ने, ट्रान्सजेन्डर र गैर-बाइनरी व्यक्तिहरू सहित, र समावेशी वातावरणलाई प्रवर्द्धन गर्ने जहाँ सबै लिङ्गहरूले आफ्नो अद्वितीय दृष्टिकोण र सीपहरू देखेको, सुनेको र अनुभवहरू महसुस गर्छन्।

२. अन्तरविविधताः अन्तरविविधता लैङ्गिक विविधता व्यक्ति वा समूह हो जहाँ एउटा व्यक्तिको धेरै पहिचानहरू लिङ्ग, जाति, जातीयता, वर्ग, धर्म, अपाङ्गता, उमेर, आदिवासी, राष्ट्रिय वा सामाजिक उत्पत्ति, राजनीतिक वा अन्य विचार, शरणार्थी, आप्रवासी वा शरणार्थी स्थिति, धर्म, र यौन झुकाव समावेश हुन्छन् । यी सबै पहिचानहरू एक्लै नभई एक अर्का सग खप्टने/ओभरल्याप हुन्छन् र जटिल परिस्थिति बनाउँछन् जसका कारकहरूले सशक्तिकरण र उत्पीडन दुवै निम्त्याउन सक्छन् र स्वचालित रूपहरू र भेदभावकातहहरू सिर्जना गर्दछ ।

३. बहु भेदभावः बहु भेदभाव भन्नाले त्यस्तो अवस्थालाई जनाउँछ जहाँ एक व्यक्तिले दुई वा बढी आधारमा भेदभाव अनुभव गर्छ, जसले गर्दा भेदभाव जटिल वा बढ्छ।

४. पहुँचयुक्तताः पहुँचयुक्तता सबै अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई भौतिक, यातायात, सूचना, सञ्चार, र सामाजिक वातावरण सबैलाई खुला वा प्रदान गरि अन्य सबै सुविधाहरू र सेवाहरूमा समान पहुँच सुनिश्चित गर्नु हो। अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको लागि स्वतन्त्र रूपमा बाँच्न र समाजमा पूर्ण र समान रूपमा सहभागी हुन पाउनु पहुँचयुक्तता मारफत मौलिक अधिकार र पूर्वशर्त हो।

५. उपयुक्त अनुकुलताः उपयुक्त अनुकुलता अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूले अरूसँगै समान आधारमा सबै मानव अधिकारको उपभोग गर्न सकून् भन्ने कुरा सुनिश्चित गरनु हो। यसले असमान वा अनुचित बोझनगरिकन आवश्यक, उपयुक्त परिमार्जन र समायोजनहरू गर्न प्रयास गर्दछ। यस्ता वातावरणहरूले उनीहरूको पूर्ण सहभागितामा बाधा पुऱ्याउने अवरोधहरू हटाउन भौतिक वातावरण, कार्य व्यवस्था, सहायक उपकरणहरू, वा सञ्चार विधिहरूमा परिवर्तनहरू समावेश हुन सक्छन्।

६. सीमान्तकृत महिला: सीमान्तकृत महिला भन्नाले ती महिलाहरू जो सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक, राजनीतिक वा कानूनी कारणहरूले राज्यशक्तिको मुलप्रवाहबाट पछि पारिएका, अवसर र पहुँचबाट वञ्चित, तथा भेदभाव, गरिबी र असमानताको अवस्थामा बसोबास गर्न बाध्य रहेका महिलाहरु हुन ।

DRAFT